

У апотеци.

— Позајмите ми, — рече један од муштерија — молим вас, какво средство за повраћање...

— Да вам га позајмим? — упита зачуђено апотекар.

— Па да... пошто ћу вам га... вратити!...

*

Пријатно путовање.

X: — Путујем вечерас, биће кратко пријатно путовање и одмор...

У: — Водиш ли своју жену?...

X: — Глупост! Па кад ти велим: пријатно путовање и одмор!...

*

Лопов и сиромах.

Један лопов уђе једном ноћу кроз прозор у собу неког сиромаха да штогод украде. Али сиромах беше будан и рече му мирно:

— Мој пријатељу, ти си дошао ноћу да нешто тражиш онде, где ја ни дању не могу ништа да нађем!... М.

*

Епитаф.

На једном споменику чибурнског гробља налази се овај дирљиви епитаф:

„Овде почивају мати и кћи
ишчекујући
доброга мужа и доброга оца.“

*

Са једног политичког збора.

„... Не, господо, наши противници мисле да ћемо ми дозволити да они одозго пљују на нас, али ће се преварити, ми ћемо зинути!“

*

Рачун.

— Колико је један и један?

— Три!

— Али, Петре, соме, кад сам ја један и ти један — колико смо онда заједно?

— Два сома!

*

Избегава одговор.

Она: Реци ми, Милане, да смо обоје сасвим слободни, би ли се онда оженио са мном?

Он: Али, молим те, остави то сада. Зашто тражиш свађе кад тако лепо и мирно разговарамо!

*

Празнично расположење.

— Данас не радим ништа. И иначе не радим ништа, али данас нећу ни да намеравам што да урадим.

*

Голанфер.

Куварица: Господине, молим вас, извините, ја већ два месеца нисам примила плату.

Господин: Извињавам!

*

Слика из Аустрије.

— Шта то носите у тој огромној врећи и зној̀ите се као будала?

— Носим кући плату за прошли месец.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчићева улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе

Број 16. Београд, 22. IV. 1922. Година I.

Исповест једне девојке.

Ксануел Маистр.

Обоје бејасмо сами у једној соби код Бребанта: он нежан и меланхоличан, ја нервозна, са главом пуном шампањца, дувајући му у лице дим своје, од турског дувана, цигарете.

— Слушај, Жана... — говорио ми је он. — Ти знаш да те ја волим. Знаш да бих дао све да будеш срећна!... Била си сиротица. Сада имаш кућу, коње, слуге... Трудим се да погодим сваку твоју жељу... Ти си моја краљица, моја љубазница... а ја још нисам видео у твојим очима израз задовољства!... И кад ти за сву своју оданост затражим, не захвалност, него само мало љубави... и још мање од тога, ... један пољубац, један осмејак, — налазим те хладну и подсмешљиву, равнодушну према мојој љубави и мојим пажњама! Или, зар ништа не осећаш? Ниси никад волела?...

Презриво сам слегнула раменима.

— Али да, драги мој, волела сам!... И баш зато више не волим. Видите, данас, када егоизам господари, свет припада само сплеткашима или скептицима. Видим да не познајете моју историју... Хоћу да вам је испричам:

— Мало сам познавала своју матер. Ја сам кћи једног књижевника, коме је недостајао успех, јер је он имао дара, учености и толико доброг смисла. Више је волео да будем лењива ћерчица, него ли глумица, списатељка или што друго. Ипак сам била довољно научена, да не извршим до своје дванаесте године никакав злочин повреде правописа и била сам способна да се пристојно владам у овоме ниском свету...

— Још сасвим дете, била сам шегрт, то ће рећи, једна од оних двадесет и пет хиљада девојчица за трчкарање, које вуку дуж булевара своје тужне ципеле, носећи кутију са шеширима... Била сам радосна у то време. И моја неисцрпна добра воља и расположење беху за мога оца изравнање многим патњама. То бејаше половина његове храбрости... Али ме је волео!... Док је он био жив, била сам безбрижна, не познавајући никакву потребу, никакву неправду живота. Затим ме је једнога дана његова напрасна смрт оставила саму, сасвим саму, без куће, у обавези да притекнем сама у помоћ свима својим потребама. Наследство ми је било сасвим слабо: једна мала библиотека, рукописи, неколико дроњака, од којих нисам могла — сем да постанем мушко — да чиним никакву употребу...

— Стари породични сат, који је вредео педесет франака, задржа моја тетка... Остатак не вреди помињати. Били су само дугови!... Удружење списатеља сахрани мога оца, мање се није могло учинити. Како моје учење још није било завршено, изложих свој положај господарици радње:

... „Драго моје дете,“ — рече ми она — „будите уверени да ће прво упражњено место бити за вас остављено,... али... знате... трговина не иде добро... у времену смо када нема рада...“

... „Али чекајући, треба да умрем од глади!“

... „Умрети од глади! У вашим годинама!... Та идите! Да ли је икад још ко видео девојку у вашим годинама... лепу, да умире од глади!?...“

— Повукох се са тугом у души...

— Те сам вас вечери први пут срела... Сећате ли се још погледа који прима ваш предлог?...

— Сутрадан посетила сам једног професора конзерваторије, чије је име мој отац толико пута изговорио. Био је то један велики, ћелави господин са златним наочарима и орловским носом.

... „Ах, ви сте кћи оног сиромашног Алберта? То је био добар друг... Сувише миран... Мало одвратан... То га је и спречило да изађе...“

— Затим ме прегледа. Тераше ме да говорим, певам; испитиваше моје руке, ноге,... затим одједном:

... „Колико вам је година, дете моје?“

... „Шеснаест, господине!“

... „Да, баш добро. Млада, умиљата, научена, топао глас, али... има једно велико али — треба три године учења... две најмање. Ви дакле немате времена да чекате!... Па добро, дете моје, постарајте се да нађете кога, који ће вас издржавати за то време и дођите да ме потражите. Начинићу од вас глумицу!...“

— Увек иста улагивања... И овога пута бејаше један човек, старац са белом косом, који ми отворено саветоваше да купим својим телом не само големо богатсво и срећу, него и свакидашњи хлеб.

— Куцала сам на много других врата, не добивши никаквог повољног резултата... И најзад, једне вечери, када сам се враћала утучена, тужна и очајна, пустила сам своју руку да падне у руку коју ми ви пружасте сваког дана са упорношћу... Од тога сам тренутка разумела живот, и моја последња илузија беше одлетела...

— Мој је отац био правичан и поштен, поред свег свог талента био је презрен, одбачен, гуран под ноге и умро је мучен болом што ме оставља са несрећом и бедом...

— По његовом примеру хтела сам остати проста и добра, а свет ми није оставио други избор до овај: продати себе или умрети од глади.

... Ви сте били ту!... Одрекла сам се свога оца и продала сам се. Моја је жртва већа од ваше, јер вам за нешто мало вашег злата дајем... месо свога меса и крв својих вена...

— И сад, шта вам више треба!...

Превео: М. М.

Добро вече, господине Канадел...

Адриен Вели.

Господин Канадел беше извор знања. То се говорило на сва уста и то су вам могли потврдити редовни посетиоци кафане Лортер, која беше најуређенија у варошици Риби-сир-Лонгл.

Сваке вечери окупљаше се велико друштво у кафани Лортер; и то људи јер су жене дотичног места сматрале да је непристојно ићи са људима по кафанама. Једина женска која се налажаше у овом свакодневном друштву беше госпођица Берта Лортер, кћи сопственика кафане, која сеђаше на каси, управљаше примањем и надгледаше поделу парчади шећера.

Ова су господа разговарала о свима стварима уз чашу пива, уз кафу или чај. Ниједно вече није прошло да господин Канадел, бећар али озбиљан човек, није имао прилику да покаже своје опште знање, по изнетом предлогу некога од присутних. Сви су му се дивили и поштовали су га једнодушно, изузев можда господина Берлоена, општинског чиновника, који изгледаше мало љубоморан.

Једно вече, када је господин Канадел отишао мало раније кући, господин Берлоен рече:

— Наш свезнајући опсењује нас још вртоглавим његовога знања. Али да ли сте приметили ви нешто? То је, што свакога дана, за један тренутак увече господин Канадел се диже и каже да иде на телефон, а када се врати, отпочиње у разговору да расправља о неком предмету и говори о њему врло течно са најситнијим појединостима и доказима доста изненађујућим...

— Хоћете ли ви да нас убедите, упита господин Каро, порезник, да господин Канадел добија податке помоћу телефона.

— Ја вас не убеђујем ни у што... Али ја запажам у овоме нешто чудновато... Додајем да је доиста сумњиво телефонисање сваке вечери, у једној малој вароши као што је Риби-сир-Лонгл!

— Можда господин Канадел пожели свако вече лаку ноћ некој младој особи која му се допада.

Господин Берлоен додаде одмах:

— Да се господину Канаделу допада нека млада особа, то би се знало.

И како нико не нађе за сходно да одговори на ово тврђење он додаде:

— Све је ово необјашњиво и ових дана треба то истерати на чистину.

* * *

Тек што је сутрадан увече господин Берлоен завршио разговор о путовању госпође Кири у Америку, господин Канадел, пошто је пустио да прође неколико тренутака, устаде и рече да иде на телефон.

За време када је ишао ка вратима господин Берлоен поче да намигује. Господин Канадел у тренутку када је излазио, сусрете се са госпођицом Бертом Лортер која улажаше у кафану, рекавши јој немарно али тако да сви чују:

— Идем телефонирати.

Господин Канадел се попе на први спрат и уђе у собицу где је био смештен телефон. Али се ту не задржа ни најмање. Прође кроз њу и уђе у собу господина Лортера, која је била уз телефонску собицу. Упали електрику, отвори библиотеку и узе једну свеску Велике Енциклопедије, ону на слово Р. Све знање господина Канадела налажаше се у овом речнику.

Он прелиста свеску док не беше дошао до речи „радијум“. И тада одскочи као опарен. Нашавши чланак који је тражио и обележио чиодом, спази комадић хартије, на коме беху записане ове речи изврнутим рукописом:

Добро вече, господине Канадел...

Он сиђе клатећи се. Његова подвала беше откривена. Он ће тиме изгубити свој добар глас. И реши се да опет сиђе у кафану за један тренутак, правећи се као да се није ништа догодило. И тада му после неколико минута господин Берлоен рече:

— Дакле, господине Канадел, ми рекосмо да радијум...

Он одговори са очевидном равнодушношћу:

— Цео свет зна шта је то...

Затим не прозбори више ниједну реч, пуштајући посетиоце да оду један по један. Када последњи беше отишао, господин Канадел се диже са столице и поче да шета по кафани уздуж и попреко, гунђајући непристојне речи. Госпођица Берта, која је завршавала рачун о пазару, рече му са касе:

— Шта вам је, господине Канадел? Ви изгледате врло ђаво расположени?

Господин Канадел седе преко пута младе девојке и рече као преко воље:

— Доиста има нешто.

— Шта то има дакле?

— Има то, госпођице, што неко од ове господе прави ђаве шале... Замислите да ми је случајно пало на памет, када сам пошао да телефонирам, да потражим један податак у великој Енциклопедији вашег оца.

— Случајно, господине Канадел?

— Сасвим случајно... И ево шта сам нашао!...

Он јој показа комад хартије који беше узео и повика:

— Сигурно је господин Берлоен замесио ову ствар!... Већ одавно сам ја приметио његове подругљиве погледе, његов потсмешљиви тон... Сутра ћу га ишамарати...

— Не, господине Канадел, ви га нећете шамарати...

— Зашто то?

— Како можете и помислити да се господин Берлоен ругао вама, пошто сте ви ишли да гледате у речник „случајно“?

Господин Канадел поцрвене и рече:

— Дакле ко је себи дозволио то?

— Ја! рече госпођица Берта.

— Дакле, то ви, госпођице, збијате шалу на мој рачун?

— Ох! не, господине Канадел!... Ви причате тако лепо све оно што сте прочитали у Енциклопедији!...

— Дакле, зашто сте написали: добро вече, господине Канадел?

Сад дође ред на госпођицу Берту да поцрвени. Она промуца:

— То је било... то је било с тога, да би вам рекла добро вече.

Тада господин Канадел запази да је госпођица Берта лепа.

— Колико вам је година? упита је он.

— Двадесет и једна.

— Ја имам тридесет и четири.

Шта је даље било нико није видео...

С француског Н. С.

Његова крв.

Клод Батис.

Стари чича Ђорђе једнако болестан. Лекар и по трећи пут долази. Он пак, погурен, седи на једној столици крај пећи, огрнут дугачким шињелом из бог-те-пита ког рата.

Ветар завија, урличе; снег помало провејава. Сутон се хвата. Његова црна крила лагано се спуштају на земљу...

Ђорђу прилази снајка и хоће да види ватру. Он је посматра. Сећа се давно минуле прошлости. Зна је још дететом. Било је то давно: Једном дође његов сусед послом код њега. Ђорђе му рече:

— Марко, ти си се оженио! Ја већ имам сина, а ти ћеш сигурно добити кћер. Њих ћемо саставити...

Разговор се прекиде и окрете на сасвим друге предмете.

Други пут пак дође Марко:

— Суседе, добио сам кћер!...

На крштењу је био и Ђорђе. За кума су узели једног сиромашног трговца. Кум је једнако збуњен, запиткивао Ђорђа:

— Како ћу име дати? Које?... Зашто баш то?...

— Јелена!... — шануо је Ђорђе, када је попа запитао кума.

Док се вршио верски обред, Ђорђе је био замишљен.

— Моја крв!... шаптао је он. Сећао се када му је сусед рекао једнога дана:

— Женим се!...

Затим, место да прву брачну ноћ проведе са женом, он је морао на неодложан пут. Време је било ружно. Ветар је помамно дуваo... Жена Маркова се звала Јелена. Ђорђе и она одавна су се волели.

... Пред зору, када се ветар мало утишао, ушао је Ђорђе у собу Маркове жене...

— Моја крв!... шапуће Ђорђе, гледајући завршетак свечаности.

Прође много година. За ручком, то је било петнаест година касније, рече Ђорђу син:

— Оче, ја сам наумио да се верим... Чекаћу још две године...

Две године касније, гледао је Ђорђе, већ проседи старчић, гледао је једну веселу свадбу.

— Моја крв!... шапће он.

Гледао је и мајку Јеленину — Јелену. Она је сада била старица.

Мало година после свадбе око Ђорђа су трчкарали унучићи. Једном је дошла баба Јелена. Он је тада узео девојчицу, која је веома личила на бабу: загрлио их обе, љубио и плакао.

— Моја крв!... Наша... плакао је и љубио их.

Унуке је веома размазио. Често долазећи уморан са рада, седао је на столицу где су му унучићи метали иглу: Неки пут су му додавали вреле, угрејане кашике са молбом да их

остави на њихово место. Место грдња, он их је љубио и шапутао ...

Једног дана врати се мокар из лова. Наступи кашаљ, грозница. Позваше лекара. Овај је сумњиво вртео главом:

— Запаљење плућа! Сушица! Живеће још два месеца ...

Од тада он стално чува пећ. Прича унучићима о дивовима. Премишља о својој прошлости. Месец је већ прошао.

— Макни се! — рече му Јелена-мајка. — Ватра се загасила. Мир децо! Оставите деду на миру ...

Превео М. М. Н.

Колико има познатих врста биљака?

У Библији зна се за 100 биљака. Ипократ 400 г. пр. Хр. наводи 320 врсти. Теофраст 370 г. пр. Хр. познаје 450 врсти. Плиније 50 г. пр. Хр. описује 800 вр. Геснер у XV-ом веку наводи преко 6000 вр. Турнефор 1568. г. описује 10.146 вр. Лине 1750. г. познаје 17.290 вр. У почетку овог столећа описао је Персон 25.000. Декандол г. 1819. преко 30.000 вр. Спренгл 1828. г. 36.000 Стендл 1840. г. близу 80.000 вр. Професор Линдли 1846, преко 80.000 само са цветом и више хиљада без цвета. Професор Унгер 1852. г. познаје 92.660 вр. Дана познаје преко 100.000. Бентли преко 125.000, Хумболт држи да има преко 300.000, а Декандол мисли да ће бити преко 500.000 вр. биљака на земљи. У берлинском хербару има преко 80.000 вр. осушено.

Штука и пачићи.

Неком човеку у Холстину стане сваки дан нестајати по једно паче из чопора, који је пуштао у бару. Најпре је мислио да сврака хвата пачиће, па пуцајући из пушке расплаши сврake, али пачића нестајаше и даље. Најпосле — и то случајно ухвати лупеже; стојећи с мрежом у руци код баре да рибу лови, опази да сви пачићи као поплашени беже крају и баци мрежу иза пачића, па улови велику штуку. Одмах је распори и нађе у желудцу неколико кљунова и ногу од пачића.

Брзина.

Један научник прорачунао је, да миш кад је у трку може да начини 500 корака за једну секунду, а то је 30.000 корака за један минут. Кад би коњ био тако брз он би нас за један дан однео из Београда у Цариград!

Разни језици.

У Америци има 422 разна језика; у Азији 153; у Аустралији 117; у Африци 115; у Европи 53. — Свега дакле има на земљи нашој 860 разних језика.

Избледело мастило.

Више пута на старим рукописима мастило тако избледи, да га једва можеш читати. Кажу да се томе може помоћи, — ево овако: треба купити у апотеци скорашњег сумпороамонија (Schwefelammonium) па умочивши кичицу у ту течност треба тиме премазати рукопис, а брзо затим испрати чистом водом (опет са кичицом). Па онда ту хартију метути међу два листа флиспапира да се осуши. Други препоручују овај начин: Ваља узети слаб раствор танина, па рукопис тиме премазати, и поступити као и пре што је речено. А сушити ваља на топлоти од 64 степена целзијевих.

Читав раст у једној чаши.

Изабери један здрав и једар растов жир, па провуци кроза њ подебео конац и о тај конац какогод обеси жир у чаши, у којој има више од половине воде. Жир не сме огрезнути у води, он нека виси у ваздуху, само са доњим својим крајем нека мало додирује површину воде. После неког времена, жир ће (баш као да је у земљи) пустити корен у воду; доцније пући ће и онај горњи део жира и проклијаће стабличица са два нежна листића, и развијаће се цело лето. Имаћеш радости гледајући како се лепо мали растић развија.

У овом броју почињемо доносити занимљиви роман

„Јудиту“

од чувеног и признатог француског писца Ж. Ж. Рено.

Надамо се да ће овај крајње интересантан роман, пун мистерија и живости, бити исто тако добро примљен код наших читалаца као и наши ранији романи. Цео роман завршиће се у три броја „Забавника“.

Лепа балерина Нина Тини, љубазница старца Добровољцева, упознала се са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. Наташиног несуђеног вереника задесила је несрећа: огрешивши се о појам официрске части, он врши самоубиство, али остане у животу и само изгуби вид. Пошто га жена напушта, узима га к себи Наташа. На другој страни лепотица Лика, пођерка грофице Ладишчев, пошла је само из рачуна за генерала Добровољцева, брата распусног старца Добровољцева. Лика води раскалашан живот, упушта се у љубавне авантуре и упозна се и са грофом Ротбеком, који је страсно заволи. Генерал Добровољцев напрасно умре једнога дана, када је сазнао за раскалашан живот своје жене. Лика је сада опет слободна, али у томе сазнаје да је она рођена сестра свога љубазника, младога грофа Хенрика Ротбека. Да би понова Ротбека везала за себе, Лика се удружује са мрачним типом Џармавировим који је заволи тако да је готов на све радње. Џармавиров се упознаје са Лавренћевим који веома личи на грофа Ротбека, одлучи да убије Лавренћева и да у свету објави да је тобож гроф Ротбек убијен, те да Лика узмогне побећи у иностранство са својим братом љубавником, где би продужили као непознати свој грешни живот. За награду Лика обећава састанак Џармавирову, али баш о томе жена овога аликовца обавести грофа Ротбека, који оде на место састанка где га Џармавиров, у мраку, премлати и унакази. Тако Лавренћев измакне смрти. Страшни злочин Џармавирова, који је са радошћу сазнао да је убио свога супарника, побуђује сумње у многих личности.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

15.

— Како то, не може бити! — прекиде је Наташа. — Та казала сам вам већ да је Коста сам својим ушима чуо! Можете га запитати. Једино није био разабрао адресу... Ми као да смо онда наслутили несрећу, па смо због тога били онако забринути приликом ваше посете.

— Не може бити! — понови књегињица. Морамо сместа у болницу, хоћу да видим тај леш...

— Та шта говорите! Овако касно?

— Страх ме је и да помислим, тако је грозно! — мрмљала је књегињица и грчевито поче јецати.

»Ето ти на! — помисли Наташа. А ја пошла по њу, да она умири мога Косту и сад место једног инвалида имам двоје на врату!«

Када се Васиљев пробудио, Султанет га је запиткивала опширно о свему.

— Не чиним то из радозналости, — рече она некако строго, — већ ми је потребно да знам.

— Мила књегињице, зар ви сумњате на кога?

— Ах, не знам ни сама! — јекну она. — Не питајте ме сад више ни о чему. Бојим се да не полудим!

И одиста је изгледала као луда, толико је викала, плакала и смејала се у исти мах. Наташа је брижљиво умиривала, па и Васиљев се нашао колико је умео и могао.

— Како стоји тамо: црномањасти, са густом проседом косом? — упита Султанет после неког времена, показујући на повише.

— Јесте, тако је речено... Знате шта ми је сада пало на памет, — Наташа се пљесну по челу, — када је оно Волоћа кретао на пут, био је предупредио Косту да нареди послузи, у случају да га потражи »црномањасти господин са густом проседом косом«, нека му одговоре, да је он морао изненада отпутовати... Нема сумње, то је тај исти.

— Да, то је он! — рече гњувo Султанет, — и ја ћу сутра рано отићи у болницу да се уверим, а тада...

— Не обраћај пажњу на њене речи, — шану Наташа Васиљеву, — јер ми се чини као да бунца... Сирота!

— Драга Султанет, — рече она гласно, — како би било да легнете! Останите код нас! Генералица Добровољцева ће ваљда моћи да се лиши вашег присуства... Ви сте тако потресени, па ће бити најбоље да преноћите код нас.

Султанет опет јекну, дохвати се за главу, потом рече са неким непријатним, самртничким спокојством у гласу:

— Јесте, ја тамо више нећу отићи!

LVI.

Још један злочин.

Када се по Петрограду пронела мунјевитом брзином вест о страшном убиству у Кузњечном, Андреј Андрејевић Добровољцев. је можда био једини у граду, који ништа није знао о томе догађају и продужио свој свакидашњи живот, — то јест пребројавао новац и смишљао како ће га што повољније пласирати. Судећи по спољашњем изгледу, његов се начин живота није ни мало изменио. Као сан предато је било забораву све — и вила, раскош, добра кујна, коњи и аутомобил. Постао је опет онај неуредан и немаран старац тврдица, који је задржао само једног слугу. И опет је јео с ногу шта било. Дабоме, сада се зато налазило оправдање: намислио је да докаже Нини своју неизмерну љубав и оданост према њој и да јој завешта своје огромно богатство, које ће јој достићи за пео њен живот.

Скоро се радовао што га она не обилази, те не може видети како се он лишава свога.

»Увек сам говорио да права љубав облагорођава човека, — мислио је он то вече. Ко-

лико сутра отићи ћу бележнику да напишем тестамент и испуним све формалности. Кажу, да се стари људи плаше тиме да не убрзају своју смрт? Али ја се не отимам да живим, само желим да уредим све послове, па да сиротица нема више брига«.

С муком вукући ноге, он је обилазио са свећом у руци сва одељења, надгледајући своје благо. Завирио је чак и у кухињу, у којој је Петар спавао на кревету, а не као пре на пећи. Он се пружио колико је дуг и спавао сном праведника.

»Диван деран! — помисли Добровољцев, — и одан«.

Разлеже се звонце. Добровољцеву је жао било да пробуди Петра и сам је пошао да види ко је.

— Ко је?

Неко је притискивао браву, али није одговарао.

Добровољцев одшкрину врата и сместа их залупи. На степеницама је стојао неки непознати човек у пелерини.

— Отворите, молим вас, — чу Добровољцев, — ја долазим послом.

— Каквим послом? — и пошто су му се стално по глави врзмале мисли о Нини, он додаде: — Шаље ли вас балерина Нина Тини, или можда има писмо за мене од ње?

— Јесте, — прихвати непознати, — имам да вам га предам у руке.

Тада се Добровољцев више није колебао и широм отвори врата.

Овај не скиде шешир с главе, већ остаде у предсобљу испред врата и ћутећи управи поглед на Добровољцева.

— Где је то писмо? — забрину се старац. Зашто стојите тако?

— Ето ти писма!

Непознати извуче руку испод огртача и у томе тренутку нешто дугачко и танко сену и зари се Добровољцеву у груди.

— У помоћ! — дрекну он, машивши се за рану и низ руку му поцури врео и лепљиви млаз крви.

— Нико ти неће помоћи! — понављао је Клудњиков, испречивши се пред њим, и један ударац за другим је падао на несрећнога старца.

— У помоћ! Петрушка, спасавај!

— Ни сам сотона те не спасе! Псу псећа и смрт!...

Клудњиков је био потпуно уверен да у стану сем старца никога нема, и када се на вратима појави бунован слуга Петар, он устукну и испусти нож. Али његов страх није био дуга века. Брзо је дошао к себи од чуда, па му би јасно, да ће га овај неочекивани гост омести, убити и онда због, срећо, за навек... А ако га не спречи одмах, онај ће истрчати, позвати у помоћ, па ће га склептати, па затвор, суд, робија поново... Јача од саме смрти је жеђ за слободом. Зар се он поплашио смрти онда, када је бежао са робије?

И не оклевајући даље, он се опет маши за нож. Једним скоком Клудњиков је пришао Петру и са страховитом снагом је зарио исти тај нож, још врео од туђе крви, у младе, невине груди.

Петрушка није стигао ни да јаукне. Раширивши руке, као да се пашао у чуду, он се стропошта на леђа. Био је мртав.

LVII.

Очајање.

Наташа Лавренћева се пробудила доста рано и када је погледала да види да ли Султанет још спава, грбава је већ седела обучена на дивану.

— Кад сте се пре дигли? — зачуди се Наташа.

— Одавно. Већ сам се спремала да вас пробудим. Треба у болницу.

Покрет чуђења.

— У Обуховску, — објасни кнегињица, — да се уверим... Сместа ћу поћи.

— Ни за шта вас нећу пустити да сами одете... Идем и ја с вама.

Причекајте само мало, док се обучем и завирим код Косте.

Слепи је ноћио у Лавренћовој соби.

— До виђења, драги Коста, — рече она Васиљеву, који се у томе тренутку, кад је она ушла у његову собу, тргао иза сна. — Гледај да се ти некако умириш и изађеш на крај са својим нервима, јер ја имам доста посла око кнегињице. Идем с њом сада у болницу и нећу данас на дужност.

— Иди, иди, моја болећива другарице, — рече слепи и помилова је по руци. — Ах, Наташа, како је добро поред тебе живети! — Он је на то привуче к себи и нежно пољуби.

— Тише! — шану она. — Сирота кнегињица је тако потресена, а ми овде гучемо!...

Кроз неколико минута она узе Султанет под руку.

— Хајдемо!

Султанет је била потпуно малаксала. С муком је сишла низ степенице и попела се у кола. И Наташа је била узбуђена, помишљајући на предстојећи призор. На такав су зверски начин могли убити и њеног брата, да је он нешто пао у клопку.

Грбава је све време ћутала и кад би се стресла.

— Мила моја, реците ми, да ли подозревате кога су убили или ко је убица? — упита је Наташа.

— Ах, не знам још ништа!...

У дворишту Обуховске болнице, иако је било врло рано, гурао се силан свет. Изређао се мал те не цео град у мртвачници да види страшно унакажени леш и многи је имао жељу да помогне у тражењу убице.

Прогурале су се кроз гомилу разноврсног света до леша. Наташа се ухвати за срце и узвикну од ужаса.

Не може се ни назвати лицем ова црна крвава мрља! И не познаје се где су биле уши, где нос, а где уста. Само два реда дивних белих зуба стоје нетакнути. И руке нису дирane, руке дивнога облика са однегованим noктима, прсти овлаш повијени и већ помодрели, а тело тако бело и тако нежно! Због чега ли је убијен и тако унакажен? А да је на његовоме месту ту Волоња?!...

Наташа се није могла уздржати од плача и покри лице рукама.

Тужан, пун очајања, крик натера је да се сети Султанете.

Грбава је пала на колена и притисла лице на помодрелу руку убијенога, не обраћајући пажњу на протест стражара.

— Хенрик, Хенрик, Боже мој, ово је Хенрик, — муцала је она избезумљено.

Како да не познаје ове руке, када их је често тако дуго посматрала!

— Јесте ли познали убијенога? — запита је неко.

Наташа се умеша.

— Молим вас, оставите моју пријатељицу на миру, јер је крајње нервозна... Ако је одиста тако, она неће оклевати да дâ изјашњење коме треба.

У тај мах неко рече:

— Јесте ли видели иконицу? Ту је изложена под стаклом... Кажу, да је нађена у пепелу... Свакако је убица није ни спазио и заједно с оделом је доспела у пећ.. Одело је изгорело, али сребрна иконица није вероватно била дуго у ватри. Смољенска Богоматер... Није га сачувала Заштитница!...

Султанет притрча и познаде иконицу, сну исту, коју је својом руком метнула грофу око врата на дан смрти његове дадиље.

Она немоћно рашири руке и паде наузнак, изгубивши свест.

Осветила се већ у неком другом одељењу. Наташа је била поред ње, лекар, незила и полиција.

— Оставите је, немојте је узнемиравати, — рече лекар полицискom надзорнику, који је поумио да јој приђе.

— Хтео сам само да запитам... Да није рођак, шта ли?

— Оставите је на миру! — замоли и Наташа, али грбава одстрани њену руку и рече:

— Нека, рећи ћу... Убијени ми није рођак, већ мој добар познаник... Гроф Хенрик Хенриковић Ротбек. — Она рече његову адресу. — По лицу се не може познати овако, али је цела појава његова... А што је главно такву исту иконицу сам ја поклонила грофу и лично му метнула око врата... Обавестите се изближе о њему...

После тога, не обзирући се на Наташино противљење, она устаде и упути се поново у мртвачницу.

Један тренутак пре њих ступила је у баraку Лидија Добровољцева. И лепотица није спавала те ноћи. Неиздржљива радозналост вукла ју је да види леш од оног истог часа, када је Султанет била прочитала онај језовити извештај у новинама.

У мислима је саму себе уверавала да је рано, да још не треба ићи, јер је узбуђење може одати... Нека све иде својим током.

Али та сцена је пре или после неизбежна... Ту комедију ваља у сваком случају одиграти... Та због тога се све то и чинило!

Она се брижљиво обуче, као да ће на какву светковину или у позориште, па се одвезе у Обуховску болницу, са пакосним осмехом на уснама.

— Нећу им пасти шака, — прошапута она, — нека ме не гњаве... Та сам Цармавиров је казао, да само јаки могу издржати тако што!... Хоћу да његове речи стекну оправдање.

Али пред лешем она потмуло јекну и покри лице обема рукама.

— Извините, молим вас — наже се агенат тајне полиције над Султанет, која је плакала, клекнувши пред иконицу. — Ви сте познали у убијеноме грофа Хенрика Хенриковића Ротбека, па да ли бисте били тако љубазни, да именујете кога од његових познаника, или блиских рођака, који би могли потврдити ваш исказ?

Она се подиже с муком, ослањајући се на раме уплашене Наташе.

— Некога од познаника или рођака, — махинално понови она, осврћући се унаоколо.

Наједном јој се очи раширише, синуше. Спазила је Лику.

— Ено она дама, — промрмља она, без даха, — висока плавуша у угаситој баршунастој тоалети... Запитајте њу саму, јер она мора познати леш... То је генералица Добровољцева, сестра убијеног грофа, мада детињство нису заједно провели и чак се нису ни познавали.

Тајни полицајац се приближи Лики и поче јој шапутати нешто на уво.

Лепотица је потпуно владала собом. Требало је одиграти комедију, бити оличење туге. И она је приносила својим очима марамицу, покривала лице рукама и говорила:

— Јесте, јесте, чини ми се да је то он... Ах, баш не знам тачно!.. Тако је страшно!...

По себи се разуме, њена гроза била је искрена, пошто је било одиста страшно гледати тај леш.

Јесте, види се да је Цармавиров успешно изабрао... И руке су налик, а и цело тело!...

Лики се у једном тренутку учини да је збиља сам гроф убијен. Па ипак иако јој се и самој чинило чудновато, није јој било толико жао и желела је да се ова тешка сцена

што пре заврши... Хтела је да побегне од целога света... Једино с Царамвировим би могла да говори отворено и скине терет с душе у његовом загрљају.

Никако није скидала мараницу с очију, понављајући:

— Да, да, то је грозно! Изгледа ипак да је то баш он!...

— Ено опет износе вашу рођаку, књегињицу Мађјани, опет јој је позлило!

Султанет су вукли под руку и када је пролазила поред Лике, она се оте и приђе лепотици.

— Таночка, како је грозно! Није могуће да је то Хенрик? — пружи она руку према сестри са театралним, неприродним покретом.

— Држим да ћеш ти то боље знати! — суво јој одврати грбава и стиже да запази Ликино смишљено одабрано одело, овлаш обојене усне и потпуно суве очи, којима је само привидно приносила своју мараницу.

— Изгледа да су сестре у свађи? — чу Наташа како је неко из гомиле казао и она поново узе грбаву под руку, па заједно изађоше.

Обе су ћутале, док на кеју Султанет не рече:

— А сада, Наташа, продужићу пут сама. Немојте се бринути за мене, јер ми је сасвим добро.

— Дакле, нећете да вас ја пратим?

— Немојте се наћи увређени, мила моја!

Наташа није наваљивала и дуго остаде стојећи на месту да очима испрати кола, која су одвезла књегињицу.

— Они су га заједно убили, — помисли грбава, — и у то више не сумњам. Боже, Боже мој, како ћу преживети ово!

И она је била свесна у томе тренутку, да одиста неће моћи преживети ову жалост.

»Зли дуси управљају овим светом, — сети се она некадањих својих речи, — и боље је одрећи се овога живота, тим пре што ја никоме нисам потребна«.

Никоме? А Наташа? Оне су се лепо спријатељиле, али она је срећна па ако се и појави какав облачак на видику, то бива само због материалних незгода.

— Прво ћу се побринути о томе, — рече гласно књегињица и скиде се с кола на Њевском, где је живео њен бележник.

На улици као да се ништа није изменило. Иста живост, као и пре, исте боје плакате, огласи с разним баловима и забавама. Само нема Хенрика! Убили су га у цвету младости, у пуном сјају његове лепоте и талента и то на тако зверски начин!

Како ли је запао у ту јазбину? Никако друкчије, него га је Лика домамила, а онај њен јунак, докрајчио... Он је хтео да се ишчупа из њихових руку, молио је за пошteду... Боже, Боже мој!

Султанет опет заједа.

Зашто ли је он њој сметао? — поче она поново размишљати. — Да ли стога што се он одбио од ње, сматрајући да је злочин продужити љубавне односе? Али она се и одвећ брзо утешила... Анушка јој је причала толико пута, како онај тип по кући заповеда и како су се ноћу некуд одвезли.

Наједанпут паде јој на памет кобна мисао: Лики је устребао новац... Дакле, све је због новаца!... По тестаменту покојнога грофа Ротбека, све његово имање наслеђује Лика, у случају смрти њеног брата Хенрика. Она није хтела да му уступи његов део и одважила се да га подели с оним.

Докле је Лика дотерала, Лика, њена сестрица! Не, не, полудећу, ја не смем више живети...

Изгледало јој је просто да се растане са животом! Зар није свеједно на који ће начин? Него пре свега ће прво уредити своје послове, јер би се могло још и десити да њено богатство падне у део том новом злочиначком пару. Написаће завештање у корист Наташе Лавренћеве и тада ће моћи да располаже својим животом.

Не, и тада још не... Онима би било можда пријатно, кад би се на тако лак начин извукли. Пођи ће прво истражноме судији и указаће му кога ваља притворити.

Учиниће то још данас, па ће се растати с овим светом... Она није Лика! Та је чак и усне намазала и тако лепо приносила очима намирисану чипкану мараницу сувим очима! Као и увек, тако и овом приликом, сви су јој се клањали, и све је успела да очара! Комедијашица! А унапред је знала о злочину!...

До ситница се сећала сада свих последњих дана, проведених код Лике, њене узнемирености и чудноватога понашања, па узбуђење или страх од новина.

— Тада још није умела да влада собом, или није сматрала за потребно да се либи преда мном! Шта би рекла на то добра тетка, да се нешто дигне из гроба? Не могу, не могу, — зајеца Султанет, — не могу више да издржим! Кад бисте знали какву сте змију одгневали на својим грудима... Ја не могу и стога идем с овог света..

LVIII.

Код иследника.

Када је стражар завирио у канцеларију, иследник је разговарао телефоном са управником тајне полиције.

Тога јутра био је откривен нов злочин, извршен над богаташем Добровољцевим и његовим слугом, Петром. Цео апарат тајне полиције био је на ногама. Још није било разјашњено оно зверско убиство у Кузњечном, а овамо јављају о још једном.

— Велите, да врата нису била закључана? — питао је иследник.

Одговорили су му:

— Убица је отишао, не закључавши врата за собом. Изјутра је наишао вратар да унесе дрва, али се на звонце нико није одазвао, па се он забринуо. Стари Добровољцев је важио као веома богат човек и стан му је раскошан, мада у нереду...

— Је ли што украдено?

— Баш ништа. У каси стоје стотине хиљада нетакнуто.

— Чудновато! — иследник слеже раменима. — Шта каже вратар, је ли долазио ко сумњиви тамо јуче? Да није и ово убиство извршено пре неколико дана?

— Добровољцев није имао свог личног вратара. Овај кућни уверава да је јуче целог дана био испред куће... Видео је слугу Петра око пет, када је овај ишао преко пута у радњу. Дакле, убиство се могло догодити тек после тога.

— У каквој ли је намери? — узвикну иследник забезекнуто. — Да ли се може закључити да је претходила борба?

— Слуга је убијен једним ударцем... Старчев леш је прилично искасапљен... Ах, да... убиство је могло бити извршено само увече или ноћу, пошто је нађен оборен свећњак на поду, а и мала гасна лампа је горела у предсобљу.

— Лампа, свећица! — насмеја се иследник. — А важио је као милионар!

— Био је познат као тврдица и кад би што и било украдено, не бих се томе зачудио, али овако..

— Да, имаћемо сада пуне руке посла... До виђења! Захваљујем вам.

Иследник обеси слушалицу и стражар опет помоли главу на врата.

— Шта ћеш?

— Тражи вас нека женска... Једва се држи на ногама...

— Пусти је.

Он се мало поиздиже и одмери гошћу од главе до пете.

Млада, није лепа. Грбава. Лепо олевена. Види се да је јако узбуђена, једва дише и брада јој се тресе.

— Стојим вам на услузи... С ким имам част, — поче иследник.

— Ја сам књегињица Мађјани...

Султанет с муком изговори своје име, па седе. Колена су јој клецала.

— Шта желите? — Још са више пажње запита иследник.

— Дошла сам да дам изјашњење поводом убиства у Кузњечном, — изговори она тако лагано, да је иследник био приморан да напреже добро слух.

— Па дакле?

Она није могла одмах да настави. Он јој понуди чашу воде.

— Умирите се, књегињице.. А сада говорите потпуно отворено...

— Ја сам данас познала убијену жртву.

— Колико је мени познато и његова сестра, генералица Добровољцева, је такође тврдила то исто... То је заплетена прича, јер су генералицу увек сматрали као кћер грофице Ладишчев. Тек сада је избила на јавност тајна о њеном пореклу. Данас нам је у томе смислу она сама дала изјашњење.

— Дакле, она је то изјавила? Али ја такође хоћу са своје стране да кажем што знам. Покојник је био мој добар познаник и познато ми је што шта из његовог живота.

Иследник и нехотице зажмири очима. На шта ли циља ова грбава девојка? Та гроф Ротбек тек није могао баш њу заволети!

— Покојни гроф био је мој пријатељ, — понови она и глас јој задрхта.

— Стишајте се, књегињице... Будите уверени да ће кривац бити пронађен и кажњен...

— Стога сам и дошла к вама...

Она се једва обуда да не каже оно што јој је било на врх језика.

— Како? Сумњате ли на кога?

»На моју рођаку Лидију Добровољцев и њеног љубазника Царамвирова!« — умало не рече она, али јо у томе тренутку паде на памет молба покојне грофице Ладишчев: »Немој оставити сироту Лику, буди јој пријатељ«.

Самртно бледило покри јој лице и она одговори:

— Јесте, сумњам на једног господина... Презиме му је Царамвиров. Имена се не сећам... Лако ћете га познати... Молим вас да њега притворите...

— На основу чега? — поиздиже се с нестрпљењем иследник.

— Молим вас да њега притворите, јер сам убеђена да је баш он извршио убиство. — Она је хтела да се дигне и занесе се. — Нека он изјави где је био те ноћи...

— Држите да је имао саучеснике?

Она се опет ухвати за срце. »Да, да, да! — викало је цело њено биће. — Затворите и ону одвратну жену без срца!«

Али се она место тога уједе за усну.

— Не можете да говорите, разумем већ, — рече сажаљиво иследник, — јер сте тек сад стигли из болнице, а призор је одиста ужасан чак и за оне, који пису познавали покојника... Може бити, када сутра будете прибранији, даћете опширнији исказ? А што се тиче тога Царамвирова предузећемо одмах потребне мере.

— Притворите га, па ће он сам именовати своје саучеснике! — узвикну хистерично грбава.

»Или је ненормална или је одиста до крајности потресена!« — помисли на то иследник.

— Молим за вашу адресу, књегињице?

Она одговори врло мирним гласом и иследник увиде да она нема шта да затаји о себи самој.

— Дакле, замолио бих вас да сутра опет дођете, а сада ми дозволите само једно питање... Ви сте се васпитавали заједно с госпођом Добровољцевом?

— Јесте.

— Чини ми се да је она тек недавно дознала да није била рођена кћи грофице Ладишчев?

— Јесте.

— И да има брата, сада покојног грофа Хенрика Ротбек?

Султанет одговори уздрхталим гласом:

— Јесте.

— Имање њеногa оца је било раздељено на пола између ње и њеног брата?

— На пола.

— Чини ми се, под условом, у случају грофове смрти госпођа Добровољцева наслеђује све.

— Госпођа Добровољцева наслеђује све... — као одјек понови грбава. — Зато и подозревам на тога Цармавирова.

Али она не доврши, већ заједа.

— Не питајте ме, не питајте ме више ништа... Не могу... Тако сам узбуђена, да бих могла рећи нешто што није тако... Када притворите онога, онда ће се све објаснити.

— Мислим да ће се и раније објаснити, кад будете дошли сутра да дате опширнији исказ. По себи се разуме да ће тај Цармавиров бити одмах затворен.

Она се поклони и тако рећи изјури из канцеларије. Стрепила је да не ода Лику. Сва ова господа умеју тако вешто да испитују, па се мора мислити о свакој речи. А шта ће бити даље? Сутра? Или приликом суочења с тим нитковом? Или кад Лику позову на суд? Да се сусретне с њоме очи у очи и да слуша њено дрско објашњење? Та Лика се неће либити да налаже што му драго, а она ће бити приморана да побија њене речи... Судећи по иследниковим речима, она је већ успела да их расположи у своју корист.

— Мени више нема живота! — рече гласно Султанет, изашавши из окружнога суда, па се упути Њеви.

Треба одмах свршавати. Али како?

Она застаде на мосту. Да река није замрзнута бацила би се доле стрмоглавце, али овако?...

И тек тада грбава схвати како је била силна њена затајена нада да ће се гроф Ротбек кад тад сетити ње и позвати је к себи. Само због тога је она и живела. Зато јој је срце и јекнуло од страха онда, када је слуга грофов дошао да се распита, је ли Лики познато где се гроф налази и шта је с њим. А Лика се тада онако дрско претварала, мада је добро знала да он није више међу живима!

Из размишљања је трже писак локомотиве и она се више није колебала. Упутила се у правцу железничке пруге. Радовала се тој својој одлуци, а и мрак јој је пао на руку.

»Још данас ћу бити заједно с Хенриком!« — помисли она и то је бодрило да убрза кораке.

Али станица се отегла у недоглед. Хитала је све брже из страха да је ко не устави или спречи у намери. Најзад седе уморна поред саме пруге, чекајући воз.

— Господе, опрости ми мој велики грех, — шапутала је она, — прими ме у своје окриље, јер у твоје руке предајем дух свој!

Воз се већ приближавао. Како само јури! Брзи воз, неће се заустављати скоро.

Време је!

Она скочи и у трен ока леже на пругу.

»Због ом, Наташа, буди бар ти срећна!«

LIX.

У Варшави.

— Терај у корак! — нареди Аљексеј Петровић Цармавиров.

Кочијаш у ливреји и са цилиндром на глави осврте се и погледа га чисто са неверицом.

— Да, да, у корак! — понови Цармавиров. То му је баш и годило што се сви враћају, јер је тако у пролазу могао разгледати жене.

Јесте, нема спора Варшављанке су лепе и елегантне, али све то није оно што тражи.

И Цармавиров са очајањем помисли:

Ах, Лики ни овде нема равне, као ни у Петрограду!

Он је већ неколико дана у Варшави, у најбољем хотелу, »Бристол«, и свуда се виђа, али ништа није у стању да му разгони тугу.

Тек сада је свестан да је лудо заљубљен у ону жену и са уживањем се присећа свих појединости оне једине ноћи, када је био срећан у Ликином загрљају.

— Нас је сјединио злочин, — мислио је Цармавиров, — и наравно, никад нећу доживети тако оригиналан случај и нећу је моћи заборавити.

Неки унутрашњи глас му је говорио да и она њега неће моћи заборавити. Стрпљења само! Али засада му се хоће да »тера клин клином« и он се трудио да пронађе какву лепотицу, која ће му утишати узаврелу крв.

О извршеноме злочину готово није ни размишљао. Већ је био унапред себе уверио да је то био неизбежни начин на који је могао удесити своје послове. Никада ни пре тога нису га узбуђивали преступи, само се једио, уверавајући да су рђаво изведени. По његовоме мишљењу сва су средства била допуштена у борби са животом. Својим успехом је био задовољан, само га је једно бацало у бригу: новац. Лика му је до сада за учињену услугу исплатила само један незнатан део обећане своте, а остало има да му преда, када буде ван Русије. Али, на крају крајева ће она дознати кога је он убио, па се може одрећи њиховога договора, пашће у очајање, омрзнуће га, предати правосуђу...

(Наставак идућем броју.)

Јудита.

Роман од Ж. Жозефа Рено-а.

— Тиријс, ви сте бедник!... Ако ми до сутра увече не вратите она писма, убићу вас!... Сад знате... Сутра увече сва писма ... или ћу вас премлатити као пса!

Господин Пјер д'Арнур који је изрекао ову претњу у галами трпезарије Серкл Насјонала, био се нагао над сто за којим је Тиријс, директор недељног сатиричног листа »Истинољубац« доручковао са својим главним уредником, Г. Шарлом Диколом.

Одједном престаде и звека посуђа и брујање разговора, а слуге и гости застадоше усред посла. Завлада мртва тишина. Сви се окретоше ономе столу...

Тиријс остави своју виљушку и лагано се издиже, гледајући свога противника право у очи. Његово је бледо, избријано лице скоро додиривало зајапурено лице грофа д'Арнура. Он причека неколико тренутака спреман да одговори сместа, али то не учини него, окренувши се околним столовима, рече с ироничним осмехом:

— Господо, мислим да сте добро чули... Г. Легро, звани д'Арнур, саопштио ми је да ће ме убити колико сутра увече, ако му дотле не вратим извесна документа. Међутим ја сам заиста и имао намеру да му их вратим већ сутра ујутру. Та три писма, која су код мене, довољно су утврдила кад сам их објавио да господин Легро, који себе назива грофом д'Арнур, не припада француској племству. Али после такве једне претње принуђен сам да се предомислим и да задржим цео онај свежањ... Ако господин Легро, звани гроф д'Арнур, није задовољан и ако жели да подражава обичајима добро васпитаних људи, нека ми само пошље своје сведоке... Ја му стојим на расположењу.

После сваког »Легро, звани...« господин д'Арнур је стезао песницу као да ће да га удари, али се уздржавао. Његово и иначе мало сељачко лице зацрвени се још јаче. Узалуд је тражио прикладан одговор. Бес му је мутио мисли и стегао грло. Најзад се продера:

— Ко би се још тукао с једном индивидуом као што сте ви!... Понављам вам, ако ми до сутра увече не пошаљете та писма, ја ћу вас убити... Јесте ли разумели! Убићу вас где вас сретнем...

И господин д'Арнур се испрси гордо, ван себе од љутине, па изађе, гледајући право пред да се.

Разговор поново забруја. Многи су се смејали. Око Тиријеовог стола се искупи неколико његових познаника.

— Али ја се нимало не узбуђујем због овога. Ова је сцена само доказала да све будале нису из Шарантона. Ја сам исмејао у »Истинољупцу« претензије овог грађанина-властелина који је, мада се поштено зове Легро, себи прикачио име једног од својих поседа из департмана сонлоарског и учинио да га по великим новинама назову »господином контом д'Арнур«. Тада ми је неки анонимни читалац послао разна писма оца тога Легроа, са врло рђавим правописом и врло смешним стилом. Ја сам три од њих објавио. Она само доказују да он није племић и да није био довољно образован. И сад овај претенциозни глупак, као што сте чули, прави се као да свети свога оца, и прети ми да ће ме убити и приморава ме некакав начин да му не вратим писма.

— Ово ће се дати употребити! — рече у жељи господин Дикол, главни уредник »И[illegible]ца«: један танак, црномањаст младић да се шета њачким типом, који би био симпатичан: »Јада није онолико понизан према Тир[illegible]

— Али ако изврши своју намеру[illegible]ње, јер та неко[illegible]мо Ју-

— Не бојте се, ја ћу се већ бранити његове носим увек при себи један леп бровни[illegible] осим тога то је опасност мога занимања, опу-ћу !....

И фино лице Тиријеово доби израз у исто време и подмукао и бруталан, што показа да је он врло опасан противник.

*

Инцидент којим ће се идућег дана бавити париске новине различито је тумачен за столовима Серкл-Насјонала. Његови су стари чланови шапутали да управа, која иначе тако тешко прима нове чланове, није баш морала да прими те свађалице Тиријеа и Дикола. Њихов недељни лист износи о личностима политичким, светским, књижевним, позоришним — и то често и непристојна — оговарања. А зар нису извесне кампање »Истинољупца« бивале изненада прекидане, тако да побуђују сумњу, да су особе, погођене њима, употребиле извесне новчане аргументе? Зар не тврде неки непријатељи листа да он живи од уцена? И то говоре сасвим тихо, бојећи се дрскости и освете Тиријеове.

Што се пак тиче Г. д'Арнура он је објаснио целу ствар: титула грофа постоји збиља у његовој породици, која је, осиромашивши изненада, исту одбацила за време од две генерације. Објашњење које је изгледало вишемање вероватно. Уосталом, не треба толико трагати о пореклу имена са речицом »де«. А господин д'Арнур је, по причању свију оних који га познају, један врло добар човек, а његова жена је врло пријатна. Можда је полагао сувише много на то да се у новинама, у вестима »из виших кругова«, спомиње поред војвода и кнежева, али ради једне тако безазлене памике он нипошто не заслужује упорне и опитре сар-

казме, којима га непрестано обасипају Тиријe и Дикол.

Други су опет причали да је Тиријe у многим приликама откривао страшне злоупотребе и оправдао неке људе без одбране, који се нису усуђивали борити се са моћнима, и да га досад нико није успео уловити на каком неисправном делу.

Је ли он подмитљив? Да ли би се због неколико банкнота дао поткупити да ћути? Они, који су то тврдили, нису имали никаквих сигурних доказа.

*

Господин д'Арнур, изашавши из Серкла, врете се кући пешице, да би стишао бес који је гушио.

Он је становао у улици Сен-Доминик. По графов[illegible] таштини, један човек његовог реда ђује све. а станује само у две улице: у оној — Гос ик или у улици Гренел.

— као одје[illegible] вам на тог[illegible] он је становао у улици Сен-Доми-

Али [illegible]ом мрачном, уском и скупом стану,

— годаје биле суморне. Али то је било шта... рменско предграђе!« Он је био сусед гла р[illegible]ца са именима из историје, коју, уоста-творио[illegible]ије имао част да познаје. А табла на вра-је одавала одмах паланчанина из Сон-ка[illegible]ре.

— Госпођа контеса ће се одмах вратити! — одговори собар, који је, као и његов господар, имао сасвим паланачки изглед и изговор.

У салону осветљеном свећама, као под Лујом XVIII., и свакако у знак оданости према том краљу, госпођа д'Арнур, рођена Јудита Лепрувар, плава и мала, са благим и јасним погледом, јако узбуђена, очекиваше свога мужа. Новости се брзо рашире по Паризу и телефоном јој је већ јављена ужасна претња управљена директору »Истинољупца«.

— Пјере, драги пријатељу! — викну она — како сте могли да направите такву сцену у тој коцкарници?

Господин д'Арнур помаче два светњака на камину, следујући своме ћифтинском смислу за симетрију и да би прикрио своју забуну, јер се веома плашио пребацивања своје жене.

— Можда сам требао да будем миран... али неко, који је излазио из Серкл-Насјонала, рече ми да је унутра Тиријe. Ја сам тад ушао и, кад сам спазио лице тог лупежа, обузела ме љутина.

— Да, само један такав ваш испад... А осим тога, тај »Истинољубац« чита се једино у Паризу и то од једног врло ограниченог дела публике. И сад ће се, међутим, захваљујући вама, велики листови докопати те вести и изнети је опширно у чланцима. Пошто нашу титулу није носио ни ваш отац ни ваш дед, то ће можда — ко зна — људи који немају много појма о старим повељама поверовати причама Тиријеовим... Шта ли ће тек да помисле о свему томе код нас у Сон-Лоари!...

— У Бургундији... — поправи полугласно господин д'Арнур, који је мислио да је отмено не знати имена департмана. Он је био из Бургундије, а не из Сон-Лоаре, исто као што је раздаљину увек одређивао у миљама а не у километрима.

Он додаде:

— Људи нашег реда тек не могу да допусте да се над њима свако натреса...

— Али вас је ваша претња ставила у врло мучан положај... Шта ћете да радите ако Тиријe не врати писма?...

Г. д'Арнур учини један гест пун самопоуздања.

— Вратиће их!... Ја вас уверавам, да се он неће изложити тој опасности, да му се разбије глава. Он се, истина, мени на очи правио дрзак и безобразан, али сад је већ почео да се плаши. Ја вам кажем, да ће он до сутра вратити писма. Људи који нису племенитог рода нису ни благородни!...

— Али, ако их ипак не врати?... Утолико пре, што му је незгодно вратити их под једном таквом претњом?...

— Којешта! Он ће се из те незгоде извући макаквом подвалом.

— Драги пријатељу, његов је положај непријатан, али ваш ништа мање! Нема сумње да је та особа заслужила казну којом сте јој припретили. Онај дан када му буде неко одговорио револверским метком, биће прави благослов за друштво, али ви се, надам се, нећете упуштати у такве ствари!...

Он није одмах одговорио. Његова је жена са узбуђењем пратила израз његовог лица.

Окренувши се, он одговори гласом, који се трудио да буде миран, да би успокојио госпођу д'Арнур:

— Ја вам понављам да то уопште неће бити ни потребно.

Његова му се жена приближи дрхћући. Она је знала за његове смешне навике, али она је волела тога добричину, који је личио на њуфундлендског пса и обожавао је и прибојавао је се помало. Она положи своје руке на његова рамена и рече му са великом одлучношћу:

— Ја се бојим да се ове ствари неће расплести тако лако, као што ви замишљате. Зато — пукло куд пукло — ја сам решила да се умешам у њу.

Г. д'Арнур скочи:

— Шта, ти... Јудита, ти...

— Дакако, ја... То је сасвим просто!... Слушај Пјере...

И тихим гласом она му изложи план који је била склопила.

Писмо Г. Анриа Галиноа, професора на Сорбони, упућено његовој сестри, госпођи Франсоа Клеман, у улици Дом д' ор, у Авраншу.

„Драга сестро!

Данас поподне пио сам кафу код Кристофа Розеса. Преподне ми је Кристоф читао први део своје расправе »О подсвесним силама«, коју завршава и која ће бити његово најглавније дело. У њој се појаве окултизма тачно проучавају, класификују, објашњавају, не ослањајући се при том ни на какву натприродну хипотезу.

»Ти познајеш Розеса. Ја сам ти већ причао, да су га већ у Кондорсеу, где смо постали пријатељи, све те бајке и чуда класичне историје необично привлачили. У старим легендама, које су често биле само верзије латинских и грчких, видео је развитак стварних чињеница, улепшаних усменим предањем. Например: вулканском лавом уништени шатори Коре, Датана и Авирона! По Розесу: — Мојсије, који је, као и сви научници његовог доба, познавао барут, поставио је једну мину под шатор та три побуњеника. Пропаст Икара?... То је само несретни случај једног авијатичара онога доба, јер, по Розесу, који оснива своје хипотезе на врло јаким аргументима, човечанство је у преисторијским цивилизацијама познавало сва чуда модерне машинерије... и још много других, које ће наука, без сумње, у будућности пронаћи... Змајеви, које су тако елегантно убили св. Ђорђе, св. Михаило итд.?... Нема ничег реалнијег од тога! То су просто гуштери антидилувијалне фауне, који нису одједном него постепено нестали, тако да су неке њихове врсте трајале врло дуго и чак још постоје: чувене морске змије из Алонгског залива, то су ихтиосаури, које вулканске ерупције покаткад истерају из огромних пећина по кинеским обалама.

»Ми смо престајали са игром само да би слушали Розеса. У разреду би покаткад професор заћутао, да би пустио тога изванредног ученика да говори. Он је био уобразио да као и стари мâги има двадесет хиљада година и упорно је доказивао да у десет књига Веде, старих индиских светих књига, чије се порекло губи у најстаријим временима, има више мудрости него у целом Дарвину, целом Бертлоу, целом Пастеру.

»Он је живео у дубоком убеђењу, тако да смо га ми — његови школски другови — замишљали у мрачним, црвено-мрким бојама Рембрантовим, како у Фаустовој дугој хаљини са постављеном капицом гледа у халуцинацији прозоре, где се сијају разнобојни троугли макрокозма.

»Дакле, данас по подне, читање његовог дела трајало је само до пет сати. И тако смо разговарајући и пушећи прегледали вечерње новине, које су нам баш биле стигле.

»Одједном, не довршивши започету реченицу, он баци пигару... Његову је пажњу тако нагло привукао овај чланак:

Последње вести.

»Данас, уподне, наш колега господин Тиријe, уредник »Истинољупца«, убијен је у свом стану, авенија Ејло број 38.

»По првим обавештењима, која смо добили, кривац није нико други до господин гроф д'Арнур који га је, као што смо јавили у свом последњем броју, обасуо најжешћим претњама. Слуга господина Тиријеа нашао је свога господара, са главом разбијеном неком бронзаном статуетом. А господин д'Арнур је био још ту, нагнут над његовим телом.

»Полиција је нашла у једном од џепова господина д'Арнура пакет писама, које је господин Тиријe одбио да му врати.

»Овај је, издишући, изговорио неколико речи које бацају сумњу на неку жену. У овом тренутку господин д'Арнур је подвргнут саслушању«.

»Кристоф баци новине и поче да се шета горедоле по соби, врло блед, мрмљајући: »Једна мала!... Једна мала!...

»Ти ћеш разумети његово узбуђење, јер је госпођа д'Арнур, док се још звала само Јудита Лепрувар, била несрећна љубав његове младости.

»Кћи једног индустријалца у Шалону-сир-Сон, који је узео за жену кћер једног пропалог маркиза, Јудита је била научена од мајке да поштује племићска имена и признаје преимућства оних који их носе. Док је отац био жив, он је умео да сузбије страст своје жене, која је волела да фигурира у провинциском племству, чак и врло мало чистокрвном, и да од њега прима брзо предрасуде. Али он је умро млад, и сад је госпођа Лепрувар била слободна да дâ Јудити такво васпитање, према коме је и оно васпитање, што су га 1818. ултрааристократе дали својим ћеркама, изгледало либерално. Још из детињства су јој уливали у душу да и она по мајци и мајчиној родбини припада племству и да осим племства постоје за њу само нижи људи.

»Али захваљујући својој урођеној лепој нарави, Јудита није постала несносна и ови смешни прописи мало су утицали на њу.

»Кристоф Розес, који је такође из Шалона-сир-Сон, имао је у колеж ове мирне среске вароши. Од петнаесте године био је лудо заљубљен у лепу Јудиту. А и она га је исто толико волела. Имали су састанке, писали нежна писамца, налазили се у цркви кад у њој није било никог. То је била права идила.

»Али пошто овај љубавник није био у исто време и виконт, госпођа Лепрувар их је раставила. Кристоф је ускоро отишао у Кондорсе, да заврши своје студије. Кадгод би се за време распуста враћао у Шалон, Јудита није била ту, јер би је мајка некуд одвела. Сећам се бола, који је осећао мој пријатељ због тога. Најзад му је госпођа Лепрувар послала писмо у коме му је говорила о »разликама услова«

и саветовала му презриво да не тежи за вишим него што може да досегне. Треба да знаш и то, да Розес припада једној старој и богатој породици, која је Француској дала генерале министре и славне научнике.

»Дакле, та стара дама је успела толико, да је Кристоф, по свршетку студија, отпутовао у Индију, где је постао, као што ти је већ познато, један од најбољих окултиста нашега доба.

»И док је Кристоф у Бомбају тражио оне који су посвећени у велике тајне, госпођа Лепрувар је обећала руку своје кћери једном паланчанину, који је у последњем тренутку ишчезао, пошто је на другом месту нашао мираз који је више одговарао његовим дуговима. То је био читав скандал. Јудита је пребацивала мајци што је отерала Кристофа. Она му је и писала. Госпођа Лепрувар је ухватила та писма. Тада су јој свештеници преставили тога господина Легроа, за кога су уверавали да збиља у његовој породици постоји грофовска титула, и они су се венчали. Неколико дана после свадбе, Јудита је дознала, да њена безнадежна писма уопште нису отишла Кристофу — и господин д'Арнур је одведе у Париз, у сред предграђа Сен-Жерменског, и поче је учити да живи по Јеванђељу, које исто толико поштује као и аристократске вести у »Голоа«.

»Кристоф је сретао у неколико махова господина и госпођу д'Арнур, али гроф би се згрозио да је његова жена знала свога пријатеља из детињства. Не из љубоморе. Он је зато и сувише уверен у себе. И он не зна, да је Розесова љубав нашла одзива. Замислите само! Неко који »пише по новинама« и води порекло из грађанске породице! Узалуд су радови Кристофу Розесу прибавили дивљење целога света, узалуд су се салони праве париске аристократије — куда уосталом господина и госпођу д'Арнур уопште не позивају — отварали пред аутором »Поглед Сфинкса«, и осталих славних дела непознате психологије, он је ипак остајао за господина д'Арнура само сељак, који је, захваљујући покварености овог века, отео части које би требале да припадну неком племићу.

»И ето, муж оне коју је толико волео, затворен је због убиства! Колика ће страшна љага да падне на њу! Ја сам ти често писао да Розес не одаје ничим своја узбуђења. И у најгорим околностима он остаје равнодушан.

»Али кад је прочитао овај чланак, он је изгледао као да ће да пресвисне од бола. Сузе су му навреле на очи. Тада уђе Софија, добра стара служавка Кристофова.

— Једна госпођа, — рече она! — жели да говори са господином. Ја сам јој казала да господин не прима, али она је остала при своме. Дошла је сва уплакана. Ево њене карте...

На карти, испод једне огромне грофовске круне стајало је име:

Графица Пјер д'Арнур

»Розес се колебао. Најзад промењеним гласом, кога сам једва познао рече:

— Замолите ту госпођу, да изволи ући.

»Кад се појавила у вратима очи су јој биле црвене и уста искривљена, а несвесна жестина с којом је скинула рукавице најбоље је одавала њено расположење.

»Кристоф Розес је хтео да говори, али узалуд. Он је само немо мицао уснама. И једним несвесним покретом, скоро смешним, показа госпођи д'Арнур фотељу, у коју се она сруши држећи главу обема рукама.

»— Госпођо, шта могу да урадим за вас... — рече најзад Кристоф Розес.

»Она обриса очи и гласом, који се трудио да буде разумљив, али који је ипак остао промукао и испрекидан, рече:

»— Господине,... господине Кристофе Розес... Ја мислим, да ме се ви још сећате! Околности живота су нас раздвојиле и против моје воље... Али ја нисам заборавила нашу... наше пријатељство из детињства... О, не!... Мога мужа су затворили под страшном оптужбом. Ја сам сигурна... апсолутно сигурна... да он није крив... И поред извесних околности, које га терете... Онај гадни клеветник, који је убијен, изговорио је моје име, пре но што је умро... и то у више махова... Због тога и мене сумњиче... Нису ме затворили, али су ме ставили под паску. Доле су два агента у цивилу, они су пратили мој аутомобил на велосипеду... Ви видите каква је то напаст! А против нас су толике околности... Ах, ништа осим околности... Заклињем вас, заклињем вам се нашим... пријатељством! Ти полицајци, кад једном некога затворе, неће да признаду да су се преварили. Господине Розесе, у више сензационалних афера позвали су у помоћ ваше знање, вашу... генијалност. Ја сам издалека пратила ваш рад. Ви сте, као што је свима познато, у афери »Живе игле« доказали да госпођица Жанина Суврен није крива за смрт Оскара Хекеја... Ја вас преклињем помозите сада и мени, помозите ми! Ви сте врло учени, врло познати, највеће поштовање гаје према вашој личности... Нико вас неће моћи спречити, да радите на своју руку у овој истрази... И ви ћете нас спасти!... Ви ћете нас спасти!...

»Кристоф Розес је оклевао један часак, па је онда одговорио:

»— Госпођо, ја нисам детектив. Ја могу, у једном или другом случају, да расветлим извесне ствари, које се мање или више додирују са окултизмом, али ја не бих могао да се примим, верујући да је по среди једно обично убиство. А затим, полиција и, осим ње, истражни судија, питаће зашто се мешам у ту ствар...

»— Али онај полициски инспектор, што заповеда свима осталима — један мали човек лукава лица — рекао ми је, кад сам му поменула ваше име, да не би имао ништа против тога, да се ви подухватите те ствари... Он се изражава врло нејасно, али ја сам га ипак разумела...

»— Госпођо, овај случај ми изгледа, нажалост, врло јасан, тако јасан, да моје присуство не само што не може да буде од користи, већ може да вам науди. Ако би се, например, закључци оног полицајца, који, по опису који сте ми ви дали, не може да буде нико други него инспектор Лариб, слагали са мојима, онда би положај вашега мужа био само отежан. Више вреди, ја вас уверавам, одмах позвати у помоћ једног доброг адвоката.

»— Али ви говорите као да је мој муж стварно извршио убиство. Ја сам вам се већ заклела, да је он невин...

»Кристоф Розес је ћутао неколико тренутака. Његов поглед управљен на тле, гледао је, не застираче, већ како ја мислим, његову младост у Шалону-на-Сони. И госпођа д'Арнур, мора бити, да се такође сетила њихове прошлости, јер је додала, преклињући га рукама:

»— Ја вам се кунем... оним што је било некад! Нашим шетњама између Борепера и Рата, са мојом старом гувернантом!... Сећате ли се?... Ишли смо да једемо пуне тањире качамака у Фејском млину...

»У том тренутку она ме је познала. Јер она ме је виђала по неки пут раније, у Шалону-на-Сони, кад би ме Кристофови родитељи позвали у госте.

»— Господине Галино! Реците свом пријатељу да ми помогне!...

»Ја сам то саветовао Розесу свим силама, јер ми је било жао јадне жене. Ја сам предвиђао да ће се одиграти један занимљив догађај. Тада мој стари пријатељ попусти. Он устаде и рече:

»— Госпођо, ја вам стојим на расположењу... Али ја сумњам да ће моја помоћ бити тако корисна, као што ви замишљате.

*

»Пред бројем 38 Ејлове Авеније чувари реда су сачињавали једну огромну гомилу, са очима упртим у прозоре. По наредби инспектора Ларибa и на знак једног агента у цивилу, који је чувајући госпођу д'Арнур, допратио наш ауто на велосипеду, пустише нас унутра.

»Лариб нас прими у предсобљу са својим уобичајеним одушевљењем париског гамена:

»— Госпо'н Розесе, кад ми је ова госпођа напоменула ваше име, ја сам јој допустио да вас потражи, ако јој се свиђа, али ви знате, ова афара није за вас, она је проста ко пасуљ... Овде није потребна никаква мудрост. Један жандар из Бретање био би довољан. Ја ћу вас обавестити о свему. Замислите само, јутрос...

»Ево, укратко, како су се развијали догађаји према живописном причању инспектора:

»Тиријеа је цело преподне код куће радио са господином Диколом, својим главним уредником и пријатељем. Овај је отишао око једанаест часова, као и обично.

»У четврт до дванаест, Тиријеа је послао свога собара Хиполита да однесе на пошту нека писма. Кад се вратио, слуга је нашао свога господара у његовом кабинету за рад, испруженог на земљи, са једном ужасном раном на врату... А господин д'Арнур био се нагнуо над његово тело!... Он је држао једну бронзану статуету у руци... Једна је фиока обијена жарачем...

»На узвике Хиполитове дотрчали су суседи и шћепали господина д'Арнура, који, уосталом, није ни покушао да бежи... Он је просто на просто одрицао да је убица.

»Соба није показивала никакве трагове неке борбе. У једном џепу Тиријеовом нашли су један напуњен бровнинг.

»Ми уђосмо са госпођом д'Арнур и Ларибом у кабинет за рад, где се одиграла та трагедија. Тело није више било ту, али у једном углу је стајао нарочити апарат, којим су га снимили са једних високих двокраких лествица. На столу је лежала једна окрвављена, тешка бронзана статуета: »оруђе којим је извршено убиство«. У једном углу тањир са оним финим оловним белилом, које се употребљава да би се појачали отисци прстију.

»На камину се налазио пепео од хартије коју су баш били изгорели. Испитивање лупом није дало никакве резултате.

»Истражни судија Ребле, био је стигао пре неколико минута и приступио првом испиту, а полициски комесар је бележио. Наше присуство није било баш према прописима, али Лариб је припремио Реблеа, који се правио да нас и не види.

»Присутни су били још Г. д'Арнур, Дикол и његова жена, једна мала црномањаста глумица, која је играла под именом Лиа Лори, Мару, секретар редакције »Истинољупца«, вратар куће, и Тиријеев собар Хиполит, старац са седим залисцима.

»Г. д'Арнур, црвен у лицу, са косом и оделом у нереду, причао је, жестећи се:

»— Да, господине, ја се слажем с вама... мене терете тешке околности. Али заклињем вам се, да нисам убио Тиријеа. Да сам одиста мислио, да то треба да урадим, извршио бих то јавно... Људи мога сталежа се не крију, кад врше правду, и не лажу. Ја ћу вам испричати све, што знам о овој ствари: Луче када сам се

по изласку из Серкл-Насјонала вратио кући, грофица д'Арнур је кудила моје понашање, јер су жене уопште много разумније од нас. Међутим, моја се одлука није променила: или ће Тиријье вратити писма мога оца, у року који сам му одредио, или ћу ја испунити своју претњу. У моме свету се још одржава дата реч. Али моја је жена тражила да она једним кораком изведе на чисто ту аферу. Синоћ, дакле, око девет сати она је телефонирала Тиријеу.

»Кад га је позвала на телефон, казала је своје име. Она му је разложила, како није лепо што није одмах вратио писма, и ако је он због мојих претњи тако упоран, нека пређе преко тога, пошто ме је и онако публикацијом оних писама тешко увредио.

»Он се прво дао молити, али само форме ради!... Ја сам држао једну слушалицу и звук његовог гласа је показивао колико је срећан, што се тако јевтино извукао. Он је попустио, али под условом, да ја сам данас у подне дођем код њега да узмем писма. Он ће ми их предати, и ствар ће бити свршена. Ова ми се погодба није особито допала, али моја је жена уместо мене примила. Она ми је казала, да ће моја посета олакшати помирење, јер овако неће изгледати да је Тиријье попустио због претње, него да је писма вратио лепо, после једног учтивог разговора.

»Дакле данас у подне ја сам отишао у број 38 Авеније Ејло. Вратар који је био на степеницама, показао ми је спрат. Ја сам звонио на вратима и један дечак-послужитељ отвори и рече ми, да ме његов господар чека и да му је наложио, да ми, чим дођем, преда један пакет. У том брижљиво увезаном, запечаћеном пакету, који сам ја одмах отворио, била су моја писма и ја их стрпам у џеп. Затим ми грум* рече: »Уђите господине!« и отвори врата од кабинета за рад, па их одмах затвори замном.

»Ја сам се чудио што не видим никога у соби. Пошто сам причекао неколико минута, сео сам... и... тада... приметим Тиријеа на... земљи, под... столом, са страшном раном на врату... Скочих брзо и подупрех га о диван. Он још није био мртав и још је хрчтао, кад сам га подигао. Тада спазих поред једне столске ноге једну бронзану статуету, која је свакако послужила за убиство, јер су на њој још висиле косе. Ја сам је махинално узео у руку, и у том тренутку овај човек што је овде присутан, за кога сам тек после дознао да је Тиријеов слуга, уђе у кабинет и сматрајући мене за убицу повика у помоћ... Остало већ знате!... Претресли су ме и наравно нашли код мене пакет писама.

»— Господине, неколико исказа побијају очито вашу причу. Синоћ у девет часова господин Дикол је био овде... Испричајте шта знате, господине Диколе...

*

»Господин Дикол ступи напред. То је један мали весељак са брижљивом, достојанственом и скоро претераном учтивошћу, сличној његовим рукама, које су необично витке и беле, и којима гестикулира кад говори.

»— Синоћ, од седам сати до поноћи, нисам никако напуштао свога јадног пријатеља Тиријеа и могу да потврдим, да он није за цело време имао никакву телефонску везу са госпођом д'Арнур. Ја жалим што се моје речи не слажу са малопређашњим исказом, али... истина је истина. Господин Тиријье је дошао у лист, да ме поведе са собом, око четврт до седам. Ми смо на брзу руку вечерали и отишли његовој кући, да би завршили неке хитне послове. Моја жена, која засада нигде не игра, стигла је у осам и по. Тиријье јој се извинио што ме је задржао дуже него што је мислио и дао јој једну књигу, коју је читала све до — отприлике — једанаест сати. Телефонски апарат је, као што видите, на писаћем столу... Господин Тиријье не би могао да има тај разговор, а да га ја и моја жена не чујемо... Осталом, да ја нисам био цело вече с њим, а да се тај разговор доиста водио, он би ми јутрос о њему причао. Он ништа није крио од мене... Али има једна друга ствар. Јутрос ме је господин Тиријье замолио да одем да умолим господина полицијског инспектора, који је овде присутан, да организује потајну стражу над њим, ради претње господина д'Арнура. Ја сам отишао у полицију данас око подне са господином Маруом, секретаром наше редакције. Зар не, господине комесаре?...

»Комесар се поклони и рече: — Сасвим је тако!«

»— Дакле, господин Тиријье ми не би наложио тај корак, да је — као што су малопре тврдили — та ствар већ била решена кроз телефон!... Ја имам да кажем још само ово: писма оца господина д'Арнура налазила су се у фиоци која је обијена. Ја сам их на том месту још јутрос видео...

»— И то још није све, продужи судија. — Има у вашој изјави, господине д'Арнуре, још нешто необичније. Ви кажете, зар не, да вас је примио један грум и да вам је један грум предао писма. Лепо! Али господин Тиријье није никад имао у својој служби грума!.. Ово је његов једини слуга. Он је живео сам са својим собаром Хиполитом. Ни у једном стану ове куће нема грума... Дакле?...

»— Ја остајем при оном што сам рекао! Један грум ми је отворио врата, један дечко од шеснаест-седамнаест година, у ливреји са златном дугмади и отрцаном капом... Он ми је предао писма и увео ме овамо...

(Наставак у идућем броју.)

* дечак-послужитељ

Чудо у бројевима.

Шта је „билион“. — Сунце. — Стајаћице. — Температуре. — Људи. — Ћелије. — Вода. — Крв. — Срце. — Радиум. — Чудне ствари!

Чудна страна бројева састоји се у томе што они, у приликама када наше представе застану у забуни пред величином или мајушношћу ствари, притичу у помоћ нашем расуђивању. Ну, врло често, и та помоћ уме да нас збуни, јер ће се чути узвик:

— А ко је тај који је у стању представити себи такав број?!

Најчудноватије стоје те ствари у астрономији, која ради — и то је врло обична ствар — с билионима и трилионима. А је ли нам нешто поможено, т. ј. нашем поимању, кад нас заспу билионима?

*

Колико је један билион?

Ако се узме да човек може у секунди да изброји „три“ и, кад би се замислило да има такав човек који би био у стању да непрекидно броји, броји и броји, у свакој секунди по три, — онда би таквоме човеку требало 10.000 година бројања, дању и ноћу, да изброји један билион!

Или, даље. Запремина сунца износи 3326 билиона кубних миља. Такав огроман број немогућно нам је и замислити, али га зато покушајмо објаснити! Да би се избројало 3326 билиона, требало би оном малопређашњем бројачу ни више ни мање од 34 милиона година! Кад би се на место тог човека поставила машина, која би у свакој секунди убацивала у онај простор од 3326 билиона кубних миља по једну коцку величине једног кубног дециметра, требало би тој машини 13 милиона година да испуни само једну једину миљу.!

Узмимо, затим, раздаљине појединих свакоме познатих сазвежђа. Рецимо, ону већу звезду од обеју у левој задњој нози „Великог Медведа“, чија је маса 117 пута већа од сунчеве. Ако претпоставимо да су сунце и та звезда исте густине, изишло би да та звезда има пречник пет пута већи од сунчевог. Удаљеност пак те звезде износи маленкост од $7\frac{1}{2}$ удаљености сунчевих, а то ће рећи 7,500.000 × 20,000.000 = 150 билиона миља.

*

О стајаћицама.

И на други начин може се добити некакав појам о удаљености стајаћица. Пун месец, например, је неких 24.000 пута сјајнији од најсјајније звезде у сазвежђу „Кентаура“. Па ипак је та најсјајнија звезда у „Кентауру“ сјајнија од сунца, јер је њена светлосна снага 470.000 (ако се месечева сматра за јединицу), а премаша Венеру, кад она најсјајније сија, за 622 милиона пута; „Сириус“ пак премаша за неких 6000 милиона пута у своме сјају. Па ипак је сунце за 2000 милиона пута сјајније од „Сириуса“!

*

Температуре.

Врло је тешко одредити температуру сунчеве масе у бројевима. Целнер сматра да она на површини сунчевој износи 13.250° С; у унутрашњости пак 1,120.000°, — док долазе до много нижих бројева, рецимо и до 8000°, или до много виших, например и до 4 милиона степена Целзијевих.

Много је лакше и тачније израчунати количину топлоте коју земља прима од сунца. Количина годишње топлоте примљене од сунца била би довољна да истопи ледену кору од 30·8 метара дебљине око целе земље. Топлота примљена од сунца једног јединог дана била би довољна да 2·3 милиона кубних метара воде загреје за 1° С. Кад бисмо хтели ту исту количину топлоте произвести вештачки, требало би нам 9 билиона килограма угља...

*

Људи.

Често се поставља питање шта ће бити с човечанством, ако се буде прогресивно множило, када се зна да већ и сада има на земљи пренасељених крајева! Следећи пример показује пак да на земљи има још и сувише простора. Укупан број људи на земљи дели се на округло 1500 милиона душа, које насељавају површину од 136 милиона квадратних километара. Када би се целокупно човечанство могло да скупи на једну површину, тако да сваки појединац стоји усправно и даде му се 1 квадратни метар, онда би требало 1.500.000.000 кв. метара, а то је 1500 кв. километара, што ће рећи да је, рецимо, територија наше старе малене Дубровачке Републике довољна да на себе прими целокупно човечанство!

*

Ћелија.

Елементарни орган живота на земљи је ћелијица — најситнији део биљног и животињског организма. Ћелије које имају пречник већи од ког крупнијег дела од милиметра, сма-

трају се за необично велике. Најмањима је пак пречник $^1/_{1000}$ mm, и још мањи. Али човека највише збуњује моћ расплођавања ових ћелијица. Једна једина једноћелична гљивица (бактерија) дели се за 20 минута на две јединке, које за следећих 20 минута понављају поступак, тако да после 2 сата има већ 64, после 3 читавих 512, после 4 сата 4096, после осам сати преко 16 милиона, после 16 часова далеко преко 281 билион бактерија насталих дељењем једне једине, првобитне, ћелијице.

Напоменућемо узгред да се међу оваковим бактеријама налазе изазивачи најопаснијих болести. У звездарници на Монсури чинио је Микел проматрања, којих су резултати запрепашћујући. Да би себи дао рачуна о природи прашине у слободноме зраку, овај научник премазао је неколико табли лепљивим глицерином и пустио преко истих извесну количину ваздуха. Резултат је био следећи: у Монсуриу, дакле у слободноме ваздуху, унесе се у човечји организам, кроз органе за дисање, дневно око 300.000 гљивица и на 2500 бактерија. У једној болесничкој соби у Паризу, а у „Хотел Dion", болесник удане дневно само око 80.000 гљивица, али се зато број бактерија пење на 140.000!

*

Вода.

Кишна капљица у ваздуху настаје спајањем бескрајно малих мехурића паре у зраку. Узме ли се да је пречник таквог мехурића само 0·001 mm, а пречник кишне капљице настале згушњавањем мехурића 1 mm, онда ће изићи да је кубична садржина мехурића округло 0·000000004 mm^3, а површина 0·000012 mm^2. Мора се здружити 1000 милиона таковиx мехурића, да би се добила кап од приближно 4 mm^3 са 12 mm^2 површине.

*

Крв.

Човечја крвна зрнца су врло сићушне стварчице. Валкер је прорачунао запремину таквог зрнца и нашао да износи 0·00000007 кубних милиметара. Један кубни сантиметар човечје крви садржи око 5 милиона таквих зрнаца, одакле следује да човек са просечно својих 5 кгр. крви има округло на 25.000 милијарди крвних зрнаца!

*

Срце.

Страхотан је рад срца! Количина крви која се покрене једним јединим стезањем срчаног мишића, износи 175 грама. Узме ли се да таковиx стезања има 75 у минути, добиће се укупно рад срца за 24 сата — 75.000 kg/m (килограмометара), а то је толико исто радње колико је потребно да се 75.000 килограма подигне на висину од 1 метра!

*

Радиум.

Свако зна да радиум непрекидно развија топлоту. Оценило се да једна унција радиума (28 гр.) садржи довољну енергију да масу од 10.000 енгл. тона (по 1016 кгр.) уздигне за целу једну енглеску миљу изнад земљине површине! Како да представимо оволику енергију? — Овим примером. Да би параброд од 12.000 тона прешао растојање од 6000 енгл. миља (Лондон—Капштат у Ј. Африци) са брзином од 15 чворова на сат, требало би му енергије која је садржана само у 22 унције радиума. Угља пак изгори такав параброд на 5—6000 тона.

*

Поређења.

Да завршимо астрономијом, којом смо и почели!

Узмимо сразмеру и однос наше земље према сунцу и планетама.

Ако с у н ц е заменимо и представимо лоптом од куглане, онда ћемо за з е м љ у морати узети зрно проса. Растојање земље од сунца биће пак 10 метара. С а т у р н, величине трешње, биће удаљен 100 м. Најближа стајаћица, алфа у сазвежђу Кентаур, већ би морала добити растојање од 2000 километара! И тако даље...

Или. Узмемо ли пречник месеца 1 mm, земљин ће изнети 3 mm, сунчев 750 mm; одстојање између месеца и земље изнело би 19 cm, између земље и сунца 47 метара.

Изиђемо ли пак из сунчаног система, цифре су још луђе.

Растојање између наше 3 mm дебеле земље и алфе Кентаура изнеће 9000 km, до Сиријуса 60.000 km, до северњаче 140.000 km... — све то ако се узме за јединицу и полазну тачку пречник месечев, који ћемо означити са 1 mm.

*

Чудне ствари!

Сунце је „тешко" 2400 квадрилиона тона (овај број има 28 места!). Оно садржи 323.000 пута толико масе колико земља, а 740 пута толико колико сви планети укупно. Ну пошто је сунце $^{13}/_{10}$ милиона пута веће од земље, али — као што је напоменуто — садржи само 323.000 пута толико масе колико земља, то је сунчева маса само за $^1/_4$ толико густа колико земљина, т. ј. нешто гушћа од воде... А шта то значи? То значи да човек који на земљи тежи 75 кгр., премештен на сунце, тежио би 2100 килограма.

Засада доста, а другом приликом још по што шта.

О м е г а.

*

Пробудила га мува.

Г. Лебрен . . . . . 46 година.
Г-ђа Лебрен . . . . . 29 „
Г. Ришер . . . . . 38 „

I.

У хотелу „Код Три Руже". Лепа соба с погледом на Рајну. Пролеће. Четири сата изјутра. Г. Ришер и г-ђа Лебрен леже у кревету и ћаскају.

Г. Ришер: — Већ свањује. Време је да се спремиш и вратиш у своју собу.

Г-ђа Лебрен (дижући се): — Па добро, кад ведиш. Но ипак не треба журити. Није он као други људи. Још у Паризу, кад ти је предложио да с нама путујеш, знала сам да ћемо наше заједничко путовање потпуно искористити. Зато и не хитам.

Г. Ришер: — Али ипак, мени је некако хладно око срца. Знаш да ђаво не оре и не копа...

Г-ђа Лебрен: — Не треба се плашити. Разумеј, кад ти кажем, да нема човека на свету, који има такав сан као овај што спава у соби до твоје. Кад он спава, ништа га не може пре времена пробудити. Спава као заклан. Са његовог ноћњег сточића може и топ пуцати, а он неће ни трепнути. Чудан љубавник тај мој муж!...

Г. Ришер: — Па ипак се брзо обуци. Боље је причувати се. Ти си и сама једном рекла: „Пазимо да нас не укеба!"...

Г-ђа Лебрен: — Да, али само дању. Ноћу кад спава, уверавам те, немамо се чега плашити.

Г. Ришер: — За Бога не говори тако гласно. Заборављаш да је он у соби до нас и да нас само танак зид раставља. Ево зоре, а он се сваког часа може пробудити...

Г-ђа Лебрен: — Ни бриге те, драги мој. Слушај! (почиње да пева пуним гласом):

Анђели чисти, анђели сјајни,
Понесите моју душу
Из груди на небеса...

Г. Ришер: — Сесила, Сесила! Ти си се избезумила! Не прави такве шале!

Г-ђа Лебрен: — Нема никакве опасности. Боже! Да постоји и најмања бојазан, зар бих смела ја ово да чиним?

Г. Ришер: — Тако је. Али ипак, кад помислим... то је и сувише. У сваком хотелу моја је соба до ваше. Једног дана може пробудити сумњу.

Г-ђа Лебрен: — Тако је он хтео. Зар не видиш да тај човек има велико поверење у тебе.

Г. Ришер: — Грешник! Он и не сања шта се све дешава, кад заспи. Сваке вечери ти се искрадеш...

Г-ђа Лебрен: — Искрадем?... Не, драги мој! Устанем ја слободно, чим видим да је утврдио сан. Чак и светлост упалим да не бих пипала око врата.

Г. Ришер: — Гле, то ми ниси причала!

Г-ђа Лебрен: — Да, а кад се у зору враћам, он још спава сном праведника.

Г. Ришер: — И то се понавља сваке ноћи!

Г-ђа Лебрен: — И понављаће се још два месеца, док траје наше путовање...

Г. Ришер: — Лепо, али ја се ипак понекад буним. Ми чинимо више но што се може замислити...

Г-ђа Лебрен: — Не то, већ нешто друго има ту, што се не да замислити...

Г. Ришер: — Шта то?

Г-ђа Лебрен: — То је што он и не помишља да спава тврдо као топ. Напротив он је уобразио да је врло лаког сна.

Г. Ришер: — Као зец?...

Г-ђа Лебрен: — Сасвим. Што се смејеш? Кад ти кажем: он је у то потпуно уверен благодарећи... знаш ли коме?... Мени!...

Г. Ришер: — Теби?

Г-ђа Лебрен: — Да, драги мој! Ја сам му то улила у главу. Хтела сам, да ноћ, кад он заспи, буде моја и зато му сваком згодном приликом понављам: ...„Слушај, Адријане! То је нечувено како си ти лакосан! Не сме човек ни прстом мрднути!..." И сад он верује, да га и најмањи шум може пробудити...

Г. Ришер: — Е, заиста, јеси...

Г-ђа Лебрен: — Зар ти не изгледа смешан човек, који је себи увртео у главу да га и зујање муве пробуди, а на овако што и не трепне. (Тресне обућу у један кут)... Даннн... Или овако што (једном ногом снажно одбаци столицу која се с треском претури). Видиш, може бити граје да човеку уши заглуну, а он ће спавати као јагње...

Г. Ришер: — (запрепашћено) Престани! Престани, молим те! Истина је, твој муж неће чути, али треба мислити на друге госте. Дакле, треба да идеш...

Г-ђа Лебрен: — Хајде и ти са мном!

Г. Ришер: — С тобом?

Г-ђа Лебрен: — Допрати ме до мојих врата!

Г. Ришер: — А не, то је несмотрено.

Г-ђа Лебрен: — Несмотрено? А ја ти кажем да ћемо ући код њега сасвим слободно.

Г. Ришер: — Ама шта је теби данас? Да ли те је љубав избезумила или се шалиш?

Г-ђа Лебрен: — Не, већ говорим озбиљно!...

Г. Ришер: — Остави се лудорија! Време пролази. Хајде, иди!...

Г-ђа Лебрен: — Добро. Онда ме бар допрати до врата.

Г. Ришер: — Баш си тврдоглава! Учинићу, само да би што пре отишла...

Г-ђа Лебрен: — О како си љубазан!

Г. Ришер: — Тако. Ти си готова? Хајде дакле, али само тихо! (отвара опрезно врата).

Г-ђа Лебрен: — На што све то?... Неће он ништа чути!...

Г. Ришер (у ходнику): — Нема никог... Дивно! (пред вратима). Ту смо... Лаку ноћ! До виђења! (спрема се да се врати).

Г-ђа Лебрен: — Стани! (отвори своја врата и промоли главу унутра). Спава, као што сам ти рекла. Погледај га!...

Г. Ришер: — А, то не!... Не, не!... Нећу никако!...

Г-ђа Лебрен: — Зашто?

Г. Ришер: — Зато што нећу и квит!... То би било с моје стране и сувише непристојно...

Г-ђа Лебрен: — По чему?

Г. Ришер: — По свему. Треба имати бар толико стида. Ја сам му, истина, узео жену, али подсмевати му се, док он спава... то би било много!... Не, иди...

Г-ђа Лебрен: — Али ја не тражим ништа више, но да га само за тренутак погледаш...

Г. Ришер: — Окани се!

Г-ђа Лебрен: — Али само један поглед, да се увериш...

Г. Ришер: — Остави ме. Ја већ дрхтим од узбуђења! Треба имати савести.

Г-ђа Лебрен: — Савести?... Ти си луд! Драги мој, да ниси ти, био би ко други!... Код оваквог мужа морало је до оваквог стања доћи! Тако му је писано... Младост хоће своје. И зар жена, што превари мужа који по целу ноћ спава, да буде кажњена?... Не, остави се резоновања. Дакле, само један поглед...

Г. Ришер (да би учинио крај): — Добро, учинићу!... (гледа) ... Јеси ли задовољна?...

Г-ђа Лебрен: — Јеси ли видео?

Г. Ришер: — Да!

Г-ђа Лебрен: — Зар није скупио колена?

Г. Ришер: — Да, да!... Због Бога!

Г-ђа Лебрен: — А, још не...

Г. Ришер: — Шта ти сад паде на памет?...

Г-ђа Лебрен: — Да уђемо мало унутра и прођеретамо као кад смо сами. Видећеш да ни најмањи мишић неће на њему мрднути...

Г. Ришер: — Верујем ти, али молим те, не тражи тако што од мене!...

Г-ђа Лебрен: — Ја то хоћу!

Г. Ришер: — Нећеш ићи тако далеко!

Г-ђа Лебрен: — Само један минут...

Г. Ришер: — Доста више. Може он чути, или приметити да ниси код њега...

Г-ђа Лебрен: — Ко? Он?... Још му није време. Хајдемо! Ала ћемо се доцније смејати!...

Г. Ришер: — О хвала! (у ходнику се чује шум).

Г-ђа Лебрен: — Ето неког, улази одмах!

Г. Ришер: — Не, никако!... Нека види!

Г-ђа Лебрен: — Шта?... Хоћеш да ме компромитујеш? (Угура га силом унутра и затвори врата).

Г. Ришер (уплашен, тихим гласом): — ... Ах, Сесила, Сесила...

Г-ђа Лебрен (говори гласно): — ... Дакле ево нас на лицу места... Зашто дрхтиш? Зар не видиш, да је као мртвац? Спава мирно и не сања да је жена са љубавником ту пред њега. Уместо да скочи и обоје нас сможди овде...

Г. Ришер (сав укочен од страха): — ... Сесила!... Сесила!...

Г-ђа Лебрен: — Но, доста! Видим да си сав претрнуо. Иди!... (отвори врата, г. Ришер појури стрмоглавце, али га она задржи). Стани, тако се не одлази! Загрли ме!

Г. Ришер: — Ох,... Сесила!...

Г-ђа Лебрен: — Та загрли ме, кад ти кажем!... (он је загрли и спусти пољубац који је једва додирнуо лице, док је њен одјекнуо чак у ходнику)... Тако, сад иди!

II.

Истог дана, после неколико часова, за столом.

Г. Лебрен: — Добро јутро, Ришере! Јесте ли добро спавали?

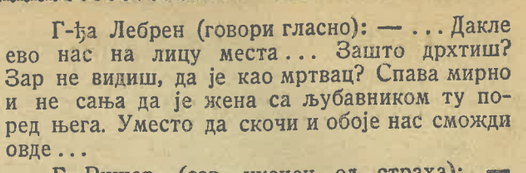
Г. Ришер: — О изврсно!...

Г. Лебрен: — Благо вама!... Ја не могу да спавам кад путујем...

Г. Ришер: — Ах?...

Г. Лебрен: — Да, пријатељу! Целе ноћи нисам такорећи ока склопио. Док Сесила није ни мрднула. Спава као јагње. Таман пред зору сан ме мало ухвати, кад ме једна мува својим зујањем пробуди. Ви се смејете?... Ах, не знате ви каква је то несрећа, кад је човек лакосан!...

С француског Б. Д.

Разложан обичај.

Стари, али веома разложан је то обичај што наше жене, које седе код мртваца, бране га од мува. То није њега ради, јер мртвом човеку нити што више смета, нити му може наудити, — већ тај је обичај добар нама живима. Недавно су прибележиле новине како је неки човек био да види мртваца; други дан искочи му јаштерица на руци, рука букне, отекне, помодри, и тај човек за два дана умре. Ништа друго није било, већ га је морала боцнути мува, која је пре тога била на мртвацу, и пренела на њега отров, који се створи у сваком мртвом телу наскоро после смрти и који се зове „лешински отров", — па ако најмања трунка тога отрова дође у нашу крв, онда и њу зарази, и то може човек главом да плати.

Изашле су из штампе ове књиге:

Пут Алије Ђерђелеза. Једна кратка новела из живота Босне. Млади писац, Иво Андрић, кога смо могли најтоплије поздравити као писца Ex ponto, узео је за предмет ове своје већ чувене новеле, љубав према женама, коју осећа Алија Ђерђелез, јунак старог времена. Ђерђелез не докучује до жене, за којом чезне. Има нешто што му не да приступа, сви могу, чак и они који су гори од њега, да дођу до тих љубљених жена, да их загрле и присвоје, али он — Ђерђелез, не може и не може. Још једино познаје жену у једној хетери, метреси богатих људи, у жени са улице. Њу једино може да љуби. Она једино може да чује његове речи а остале жене никад, никад. Зашто све то? Пред тим источњачким осећањем судбине, писац застаје. Он је углавном приказао једну личност старинског кова, колорисано је представио живот једног дела наше земље; није се удаљио од нације, већ је у „Алији Ђерђелезу" дао једно национално дело.

(Ова је књига изашла сада ћирилицом у врло лепом издању књижаре С. Б. Цвијановића. Београд 1922.)

Шопенхауер, Ниче, Спенсер. — Три студије Г. Бране Петронијевића о тројици изразитих представника филозофске мисли. Раније су изашле као чланци у „Делу" и „Летопису Матице Српске", после тек јавиле су се у засебној књизи и напослетку, после великог успеха код публике, изашле су у другом издању. Когод хоће да што боље разуме савремену филозофију мораће пажљиво прочитати дела ових људи и упознати се посебице са Шопенхауером, са Ничеом и са Спенсером. Сва тројица су полазне тачке за струје које данас владају у филозофији. (Издање Геце Кона, Београд 1922.)

Закон реда у историји. Божа Кнежевић, први човек који се код нас почео бавити филозофијом и писати књиге филозофске садржине, покушао је са овим делом, које је први пут изашло 1898. г., „да запали једно мало кандило у великој, мрачној области историје", како је он сам говорио.

Божа Кнежевић је одиста био мислилац, један ерудита и оригиналан дух, који је не само показао да наш језик може да служи и филозофији, него је створио једну своју концепцију о филозофији историје. Уз ово ново издање, следи једна значајна и врло инструктивна студија о Божи Кнежевићу од Владимира Вујића. (Издање Геце Кона, Београд 1922.)

Човеково порекло — Стара и на далеко славна књига од Чарлса Дарвина. Са њом је Дарвин за свагда и необоримо доказао своју тезу од 1859 године, да је човек постао од мајмуна, тј. од нижих животињских врста, истакнуту први пут у гениалној књизи „Порекло врста". „Човеково порекло" само је олакшало победу оног дела света, који је још одмах прихватио Дарвинове идеје и борио се за њих, против присталица Кивија и библије. Код нас, иако ова књига долази позно, читаће се, јер је језик г. Дивца, (који је савесно превео Дарвина) врло српски иако је научан. (Издање Геце Кона, Београд 1922.) Цена 20 дин.

Ув.

„Савременик". Изишла је трећа књига ове наше репрезентативне ревије, која својом опремом надмашује обе досада изишле. Овај број „Савременика" посвећен је углавном Дантеу и Достојевскоме те доноси о првоме велику студију од Луја Војновића а о Достојевскоме од др. Бадалића. Затим још пишу: др. Нађ: Данте и политика; Тартаља: Бесомучна мисао; Мерешковски: Europa fuit; Батушић: Велики инквизитор Русије; Милковић: Вихор у пролазу; Крлежа: Млада миса—илустрована новела; Горенчевић: Преодређење доживљаја ликовне уметности;Ујевић: Вечита романтика; Петровић: Сава Шумановић; Шимић: Конструктивно сликарство; Цар Емин: Мој повратак; Анђелиновић: Радост живота. — У feuilletony су чланци од др. Водника, Прохаске, Батушића и т. д.

Цели број је урешен са тридесет и једном сликом и једним уметничким прилогом.

„Савременик" излази у наклади Ћирило-Методске књижаре Загреб — Прерадовићев трг. 4. Појединн број стаје динара 25·—.

Чарапе, ципеле, подвезице...

(Писмо из Париза.)

Пре неку годину чак и врло елегантна дама носила је на улици чарапе од „фула"; данас је мало радница које иду на улицу без свилених чарапа! (Реч је о Паризу, али зар смо ми баш тако далеко од тога!) Свилене чарапе су скупе и нису трајне, вели забринуто већина жена; ех, пусто ново време! вајкају се наше мајке, гледајући у наше свилене паучинасте чарапе. Али и она већина забринутих жена неће на улицу без свилене чарапе, а и наше скромне мајке рећи ће малодушно да не можемо мимо другог света, да морамо и ми куповати свилене чарапе, иако су скупе, иако нису трајне, иако су танке те као да идемо босоноге. Па ко ће устати да се бори

противу свилене чарапе која би могла остати још само са вечерњом тоалетом и у салону? Ко ће се борити, кад је самим женама та скупа и нецелисходна мода толико прирасла за срце? Видећете, док се само по свима излозима појаве свилене чарапе са уметцима од чипака, како ћете се грабити да и ова мода не прође без вашег учешћа! Само нека је модерно, па макар све очи изболи кўпећи петље по оној паучини. Бар да се то чини! Колико је нагизданих дама које би пристале да се изују пред вама! (не пред мушкарцима, већ у женском друштву). И колико сте пута на корзу видели у лакованој ципелици безочну рупу на пети; или на облим листовима фрр! једна „машлија“ отела се и побегла чак под кратку сукњу, а ви парадирате са „ажуром“ који нисте желели. Па још је добро кад је само једна . . .

Чарапе, ципеле, подвезице . . . да, о томе сам вам хтела писати. Оно је био само увод.

Уз свилену чарапу иде само фина ципела (а кад имате фину ципелу, нећете се макако обући; а кад је хаљина фина, и шешир мора бити прикладан; а кад сте сва шик, онда тек неће запети око амрела, рукавица, ташне и сличних ситница, и т. д. — ђаволски перпетуум мобиле та ваша тоалета!)

Никада није било толике разноврсности у обући. Од класичне ципеле „Ришелје“ дошло се до мноштва разноликих котурна, сандалица, и бог би их знао како се зову све те плитке ципелице! Кожа је одавно престала да буде модерна за вечерње изласке. За то служе брокати, ткива проткана металном (златном, сребрном и т. д.) жицом, кадифе, моаре, сатени и т. д. Лак, шевро, крокодилска, змијска кожа, сафијан и т. д. то су сада коже за „штрапац“. Бокс — ко ће још и то носити, кад је лак тако солидан за штрапацирање, не пуца а и на киши се не квари, а и јевтин је (зар не говорите тако, о ви добре кћери, супруге и мајке које као да сте — бар по вашим речима судећи, — опредељене да се возите само аутомобилом или, у најмању руку, у двопрежним колима). А чаробне су те ципелице са пречагама и исечцима увек новим, увек лепим; сада више нису модерне пређице, већ се носе разне цице, брошићи, пандантифи (висећи украси), драгуље.

Не прође дана, овде у Паризу, да у излозима не осване каква нова „сорта“ женских ципелица. На ову врућину (зар не пече ово пролетње сунце!) јако се носе плитке ципеле у којима осим пенџета, лубова и неколико испреплетаних пантљика нема ничег више — због чега те ципеле неће бити ниуколико јевтиније. Замислите, види се и онај „рест“ ноге који вам је до скора ципела покривала! Сад су још само прсти и пета донекле покривени, али, Боже моде (мал'те не рекох: Боже здравља!) па ће се и том злу помоћи. Тако ће сада, захваљујући новој моди, многа „сељачка“ широка нога изгледати пристојно иако не „аристократски“ узана. Ух, што сам и ја пуста! Цапам се због скупих свилених чарапа, а овога лета предстоји нам босонога мода! Ето баш сада читам у прогнозама о моди. Бојест, т. ј. зараза односно босонога мода почеће вероватно у јуну, када врућина већ досади. Тако је било баш године 1914, када су у Паризу неке глумице и помодарке биле оболеле од те моде, и да не изби рат, зараза би се раширила на цео свет. Дакле, чарапе вам неће ни требати, те скупе свилене чарапе . . . али . . . Увек је ту једно проклето „али“, а у овом случају је ствар у томе што ће оне најмодерније будоарску болест „моловања“ ногу пренети и на улицу. Дакле, нема чарапе, али има скупоцени „молерај“ — живопис с модерним бојама на голим листовима. Ох, ми јаднице, докле ћемо дотерати! (О томе у идућем броју, т. ј. о најмодернијим чарапама и подвезицама.)

М.

Примедба. Ово је писмо послато „Илустрованом Листу“, али, због нагомилаиости рукописа, објављујемо га у „Забавнику“. Наставак горњег написа изићи ће у „Илустрованом Листу“, као и фотографије модерне женске обуће, послате нам уз ова писма.

Чудновата биљка.

У сушним стеновитим пределима острва Јаве има једна чудновата биљка, коју зову пехар-биљком. На петељкама лишћа њеног има нека кесица, налик на чашу, па има и свој заклопац. Кад киша почне мало да пада, или јутром кад почне да роси, кесице се ове отворе, у њима се накупи воде, које тице пију. Чим се сунце роди, чашице се заклопе, тако да вода не може испарити; и то је многом путнику спасло живот, који би иначе умро од жеђи.

*

Муке једног „дентисте“ у Севиљи.

У Севиљи Дона Кларе — судије се зноје да распетљају једну необичну парницу. Некаква сењора Мартинец лечила је зубе код господина Лари, родом Американца. Тај „дентиста“ чувен је на далеко и на широко да лечи зубе „без болова“. Зато је госпођа Мартинец и дошла к њему.

Али још пре но што је зубар почео да је лечи, она му је казала да, ако је буде болело при раду, „Ви ћете ме запамтити!“

Почео човек да ради, али зуби су зуби, и једнога дана страшљива дона осети јачи бол.

А како је зубар држао прст међу њеним зубима, дона му прогризе прст до саме кости. Читаву недељу дана зубар није могао радити, али то је обесној пациенткињи још било мало и она га тужи суду тражећи хиљаду франака као награду за болове, које је претрпела приликом лечења. Лекар, међутим, призива као сведоке своје многобројне муштерије и сад он тражи да му, осим трошкова и хонорара, његова чудновата пациенткиња плати штету што није могао радити читаву седмицу.

Јавићемо вам шта су решиле севиљске судије — ако се страни листови још једном позабаве овом „важном“ ствари. —

*

Изучене патке.

У Кини се негују много патке, нарочито у местима што су ближа мору. На сасвим особити начин изгоне се патке на храну. По читава многобројна јата натерају се у чамце, па се онда ти чамци извезу на морску обалу, где се одмах пусте патке на слободу да се тамо свака за свој рачун нахрани острицама, шкољкама и морским инсектима. Пошто на тај начин више господара дотерају своје чамце са паткама, то се наравно и оне мешају једне с другима, т. ј. прелазе у туђа јата. Али чим се почне ударати у једну велику тепсију, одмах се онда свака остави туђега друштва, па трчи право оној лађи на којој је довезена на „пашу“. Нарочито на реци код Кантона има увек много таквих великих лађа са хиљадама и хиљадама патака. Рано изјутра истерају их на воду, где остану ваздан весело пливајући; чим се пак почне смркавати одмах су и оне мирније и пажљивије, тако да одмах потрче свака у своју лађу, чим им се господар на лађи појави и залупа у онај лимани леген или тепсију. Са свију страна, такорећи једна преко друге и да се погуше, улетају оне у лађу, јер свакад оне, а то морају добро знати, које последње остану, добију батине.

*

Како се моли за опроштење.

Једног дана даде се наговорити немачки комичар Бекман, који је умро 1866. године у Берлину, да на позорници имитира познатог журналисту Франкла, а овај је то тако верно учинио да је публика, тапшући, викала „Напред Франкл!“. Журналиста га тужи и Бекман буде осуђен, да увређеног у његовом стану, пред сведоцима, моли за опроштење. — У означено време налазио се Франкл код куће у кругу своје породице и већег броја пријатеља, који су ради тога били нарочито позвани, очекујући долазак покајника. Али је четврт по четврт сата пролазило, а комичара нема. Одједном се врата отворише, Бекман пружи главу кроз њих и запита:

— Да ли овде станује господин Мајер?

— Не, — гласио је одговор — тај станује до нас.

— Е, онда молим да ми опростите! — рече Бекман залупивши врата, пошто се на највећи бес Франклов, а на забаву његових пријатеља, сасвим коректно извинио. Бр.

*

Нечиста савест.

Уредник неких новина у једној варошици Италије, купи овећу количину шећера, али се покаже да у шећеру има и песка: зато он стави у своје новине ову белешку:

„Од једног овдашњег трговца купио сам ситног шећера у који је помешано више од једне киле песка. Ако ми човек, који ме је на такав начин преварио, у року од 24 сата не донесе у стан 7 кила доброг шећера, изнећу пред јавност име шефа дотичне радње.“

Још није прошао ни један дан како је оглас објављен, а он је добио са пет разних страна по 7 кила доброг шећера. Бр.

Народна мудрост.

Ако будала што паметно и почне, он не доврши.

*

Ако се у беди нећемо показати смели, када ћемо?

*

Ако си рад знати шта ко другом говори о теби, пази шта теби говори о другом, и знај, да добар не уме друкче него добро, а зао не уме друкче нег зло.

*

Ако срећу не срете, не стиже је.

*

Ако хоћеш да си добро послужен послужи се сам.

*

А шта човек не може кад хоће и својски прионе?

*

Ако не знаш како је црву под твојом ногом, помисли како би теби под слоновом било.

*

Ако сам себе не чуваш, да ко ће?

*

Нов шешир.

— И ти велиш да је „оказион“, када си платила 600 динара за тај шешир!?

— Да, драги мој, јер ме модискиња уверава да ће кроз месец дана коштати 1000 динара!

*

Успомене.

— Можеш ли ми позајмити двадесет динара? Остао сам без пет пара...

— Остао ти златан прстен, можеш га заложити.

— Немогуће! То ми је успомена од покојне тетке, не могу се од њега одвојити.

— Па и мој новац је успомена од мога оца, морам га чувати!

*

Извињење.

Судија: — Ви сте учинили досада већ двадесет крађа под различитим именима...

Оптужена: — Пардон, али то је било под псеудонимом...

*

Није опасно.

Х.: — Шта ти је? Увијена рука! Да није што опасно?

У.: — Није!

Х.: — Шта ти се десило?

У.: — Ништа. Ишао сам синоћ из кафане, па ми нека будала згазила на руку!

*

Зна своју дужност.

Чује се ларма из једне куће. Отвара се прозор и чује се женски глас, који призива у помоћ. Под прозором шета жандарм достојанствено, трља руке и смешка се задовољно.

— Зар си ти глув?... пита га један пролазник.

— Знам ја своју дужност...

— Па тај уби ту жену!

— Не бојте се, то је мој таст, а он зна шта ради!

*

Пакост.

У друштву, једна пакосна дама:

— Све, све, али ћелава човека не могу да погледам.

Господин, који је под шеширом због слабе косе, а види госпођи лажне зубе:

— Чудим се оштрини ваших зуба јер ми не изгледају сувише чврсти.

— А ја се чудим, — прекиде га дама — што је овде врло видно, иако је месец облаком прекривен.

*

Страшно дете.

Гошћа: — О, па ти си дивно дете! Ти помажеш већ мајци, када треба услужити госте?

Девојчица: — Да, госпођо. Ја бројим сребрне кашичице када гости попију чај!

*

Београдска деца.

Син (још није пошао у школу): — Ја, кад се женим, ја ћу узети само лепу и младу.

Мати: — А шта ћеш, ако ти на венчању подметну ружну младу?

Син: — Ја ћу се венчати с њоме, а после ћу да је изводим само на маскенбал.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљ Петрова улица 42. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

* Илустрованог Листа *

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 17. Београд, 28. IV. 1922. Година I.

Прича једног робијаша.

Филберт Андеврод.

Један млад човек из отменог света са белим рукавицама убио је једне вечери две личности: своју метресу и њеног мужа.

Због тога порота га је осудила на вечиту робију.

Он би послат у Тулон, нарочито препоручен чуварима. Али он је био ђида, пун снаге и необично енергичан. Био је све: комедијаш, сликар, механичар и мелодрамски јунак. Како је имао толико разних особина, он успе да турпијом преструже своје окове и набави лепо грађанско одело. И једне јулске ноћи побеже из казамата.

Необична загонетка човечјег срца!

Није прешао ни три километра, а већ се покајао. Топ узбуне већ је био дао знак о његовом бегству. Где ли ће? Шта ће да ради? Како да живи? Неће ли ујутру бити понова ухваћен?...

На крају крајева, пошто је створен за тај гадни робијашки живот, и пошто је навикао на ту униформу и чувареву кнуту, на ту храну и апашки говор, зашто да не остане?... Зацело је то боље, него да буде гоњен као дивља звер, да живи у непрекидном страху и да се сто пута дневно излаже опасности, да не би био ухваћен и силом враћен, и шта више бачен у тамницу.

Размисливши добро он рече себи:

— Па добро! треба да урадим оно, што се још никад није учинило. Треба да се вратим у казамат са околностима које ће ми олакшати положај.

Поред једне врбе, на обали реке, спазио је једног сељана, који је јецао.

— Шта ти је велика будало, те плачеш?

— Плачем што је моја жена на самрти, без икакве помоћи, а ја немам ни паре. Немам ни срца да се бацим у воду и мој ме кукавичлук тишти исто толико колико и мој јад. Ето шта ми је... Остави ме на миру!

— Не плаче се зато! Умири се! Ти си, изгледа, поштен човек, али сузе ти не помажу ништа.

— Лепа прича коју сви понављају. Потребно ми је тридесет франака, а они ми дају савете... Хвала!

— Нема на чему. Али пошто си ти толико сиромашан, зашто не пођеш за робијашем, који је ето побегао. Са бедема је топ огласио његово бегство, и кад би ти ухватио тог зликовца, добио би најмање сто франака.

— Мислио сам на то, кад сам чуо знак; али нека га ђаво носи!... Добри Бог и сувише занемарује добре људе, да би они могли учинити што за правду.

— Ти хулиш на Бога, чини ми се?...

— Ја сам рекао да нисам задовољан, и нећу да играм улогу жандарма у корист друштва које ми ни лекове неће дати бесплатно.

— Ти сад говориш као социалиста.

— Шта се то вас тиче!... Још једанпут вас молим, идите својим путем, оставите ме!

— Ја нећу да идем...

— Па шта онда хоћете?

— Хоћу да ти помогнем и против твоје воље.

— Којешта!

— Као што рекох, хоћу да ти дам прилику да зарадиш сто франака...

— А шта треба да радим? — прихвати сељак, пажљиво слушајући.

— Хајде, устани и прати ме код сеоског начелника...

— Зашто?

— Казаћу ти на уво, где се крије одбегли робијаш...

— Ви дакле баш желите зло том јадном човеку...

— Увек сам му желео! Гледај да добијеш сто франака...

— Је л' то истина?

— Реч једног... једног поштеног човека.

И пођоше. Водећи га, он дознаде да тај човек има четворо деце, да је вредан и неуморан.